

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Daseinsanalýza Medarda Bosse

Adéla Janská

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Daseinsanalýza Medarda Bosse

Adéla Janská

Vedoucí práce:

Mgr. Radek Schuster, Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce panu Mgr. Radku Schusterovi, Ph.D. za jeho cenné rady a objektivní kritiku. Velmi si vážím času, který strávil nad mou bakalářskou prací.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Filosofická východiska daseinsanalýzy	9
2.1. Fenomenologická filosofie.....	9
2.2. Heideggerova ontologie lidského bytí.....	11
2.3. Vznik daseinsanalýzy.....	13
3. Principy daseinsanalýzy	15
3.1. Daseinsanalytická psychologie	15
3.2. Kritika Freudovy psychoanalýzy	17
3.3. Daseinsanalýza jako psychoterapie.....	19
3.4. Psychosomatika v daseinsanalýze.....	22
4. Osobnost a dílo Medarda Bosse (1903-1990).....	24
4.1. Život a psychoterapeutická činnost.....	24
4.2. Dasein v díle <i>Nárys medicíny a psychologie</i>	26
4.3. Psychosomatika v Bossových textech.....	32
5. Daseinsanalytické pojetí snů.....	37
5.1. Daseinsanalytický výklad snů.....	37
5.2. Srovnání bdění a snění	40
5.3. Výklad snů v psychoterapii podle daseinsanalýzy.....	42
6. Závěr	45
7. Seznam použité literatury a pramenů	47
8. Summary	50

1. Úvod

Název *Daseinsanalýza Medarda Bosse* není zcela původním tématem, které se mělo objevit na titulní straně mé bakalářské práce. Nejprve jsem se chtěla zabývat sny a sněním z filosofického a psychologického hlediska a vzájemně oba pohledy porovnat. Ale vzhledem k přílišné obecnosti a rozsáhlosti tématu jsem nakonec od této varianty upustila. Pročítáním doporučené literatury o snech, jsem narazila na slavného švýcarského psychiatra a psychoterapeuta Medarda Bosse, který se rovněž problematikou snů zabývá.

Bossův náhled na sny mě zaujal především svou odlišností interpretace od Sigmunda Freuda. Nejen, že nesouhlasí s Freudovým výkladem snů, ale dokonce i rázně odmítá a kritizuje jeho psychoanalýzu. Na základě toho se obrátil ke spolupráci s filosofií Martina Heideggera, což je dalším důvodem, proč si Boss získal mé sympatie. Významným spojením filosofie s psychologií pak vznikl nový a netradiční psychoterapeutický směr, nazývaný „daseinsanalýza“.

Prolínání těchto dvou disciplín mě velice zaujalo, a tak se prakticky zrodilo téma, kterým se budu v následujících kapitolách zabývat a podrobněji ho rozebírat. První kapitola se nazývá „Filosofická východiska daseinsanalýzy“, ve které se snažím shrnout a představit vývoj daseinsanalýzy, a to od jejího počátku, až po úplný zrod. Zde vycházím především z primární literatury Edmunda Husserla a Martina Heideggera, ale nápomocnou se mi staly i knihy *Úvod do současné filosofie* od Miroslava Petříčka a *Úvod do fenomenologické filosofie* Jana Patočky. Nejprve krátce popisují Husserlovu fenomenologii, která se zabývá podstatou věcí samých, jaké skutečně věci jsou a jak se nám jeví. Následně navazují Heideggerovou fenomenologickou ontologií lidského bytí, která se stala pro samotnou daseinsanalýzu klíčovou. Její podstata spočívá ve zkoumání lidské existence, kterou tvoří tzv. existenciály. Dále se dostávám už k samotné daseinsanalýze. Jako první se pokusil stvořit daseinsanalýzu Ludwig Binswanger, který ale zcela nepochopil Heideggerovu myšlenku, proto se nakonec od tohoto názvu odklonil. Za opravdový vznik daseinsanalýzy je považována spolupráce Bossa a Heideggera při tzv. Zollikonských seminářích, jejichž záznamy byly sepsány a vydány

pod názvem *Zollikoner Seminare : Protokolle – Zwiegespräche – Briefe*, jejichž autorem je sám Heidegger a editorem Boss.¹

Druhá kapitola, jejíž název je „Principy *daseinsanalýzy*“, se týká už konkrétně *daseinsanalytické* psychologie. Mimo jiné jsem vycházela především z děl Oldřicha Čálka *Úvod do *daseinsanalýzy**, in: *Psychoterapie: sborník přednášek a Skupinová *daseinsanalýza: možnost být sebou**, a také z díla Jiřího Růžičky *Péči o duši v perspektivách psychoterapie*, které jsou uceleným přehledem o této problematice. Jako první část jsem zvolila představení *daseinsanalýzy*, s čím pracuje, z čeho vychází, jaké pojmy z filosofie používá apod. Ve druhé části této kapitoly jsem se snažila vybrat tu nejpodstatnější kritiku, která byla ze strany *daseinsanalýzy* na Freuda směřována. Jedná se především o kritiku nevědomí, přenosu a asociací. Třetí část čtenáře seznámí s psychoterapií v *daseinsanalytickém* pojetí, jaký je úkol terapeuta, pacienta atd. V poslední části této kapitoly se dostaneme k tomu co pro *daseinsanalýzu* znamená psychosomatika a jak ji vnímá.

Třetí kapitola, která se nazývá „Osobnost a dílo Medarda Bosse“ je pro mou práci stěžejní, jak vyplývá ze samotného názvu. Zde jsem využívala jak primární, tak sekundární literaturu. Zásadní literaturou, ze které jsem vycházela, jsou vlastní Bossovy knihy, zejména *Nárys medicíny a psychologie* a dále pak jeho vybrané spisy. Nejprve seznámím čtenáře s Bossovým životem a jeho prací v psychoterapii, následně se zabývám tím, jak vykládá *Dasein* ve svém díle. Tady se zastavuji u výkladu jednotlivých existenciálů z *daseinsanalytického* hlediska. A v neposlední řadě nesmí chybět ani kazuistiky, uvedené v Bossových textech.

Čtvrtá, a zároveň poslední kapitola, týkající se *daseinsanalýzy*, jejíž název je „*Daseinsanalytické* pojetí snů“, je neméně důležitá. Výklad snů z *daseinsanalytického* pohledu je velice zajímavý. V této kapitole čerpám zejména z knihy Oldřicha Čálka *Daseinsanalytický výklad snů*, a z významného díla Medarda Bosse *Včera v noci se mi zdálo*. Obě tato díla shrnují to podstatné z výkladu snů a také zároveň uvádějí zajímavé příklady a interpretaci. Proto se na základě těchto knih zabývám představením výkladu snů z pohledu *daseinsanalýzy*, dále pak srovnávám bdění a snění a uvádím některé příklady snů.

¹ Kniha byla rovněž přeložena do anglického jazyka, a já jsem pro svou práci použila tuto anglickou verzi knihy. Odkazují tedy na HEIDEGGER, Martin. *Zollikon seminars : protocols – conversations – letters*.

Cílem mé práce je především představit daseinsanalýzu v čele s jejím autorem, a získat ucelené informace o vzniku, vývoji a podstatě daseinsanalýzy. Dále bych ráda pomocí četby odborné primární a sekundární literatury zjistila, jaká je aplikace v praxi, jaký je její význam pro psychoterapii, jakým způsobem vnímá psychosomatiku, a zda ji kritizuje či podporuje. Mým cílem je také otázka, co vedlo Bosse spojit se s Heideggerem a vytvořit daseinanalýzu. A nakonec bych se ráda dobrala ke zjištění, do jaké míry je filozofie nápomocná psychologii jako takové.

2. Filosofická východiska daseinsanalýzy

2.1. Fenomenologická filosofie

Zakladatelem fenomenologické filosofie je Edmund Husserl (1859-1938). Pro Husserla je fenomenologie jednak vědou, která odhaluje zdroje, z nichž pocházejí základní pojmy a ideální zákony čisté logiky, ale také specifickou filosofickou metodou a myšlenkovým postojem, který slouží k analyzování a popisování prožitků představování, souzení a poznávání. Jak uvádí Miroslav Petříček, Husserl měl za to, že existují dva světy. Prvním je ten, ve kterém žijeme, je to svět ideálních předmětů a ideálních vztahů. Druhým světem je svět přirozené zkušenosti, od kterého se ale my, jakožto žijící v prvním světě, vzdalujeme. Proto je třeba se zabývat podstatou, navrátit se tzv. ke kořenům a bránit se zprostředkovanému pohledu na svět.² Tak můžeme navázat na to, co uvádí Jan Patočka, že Husserlova fenomenologie je považována za filosofii, která se obrací k věcem samým, k jejich podstatě, k tomu, jaké věci jsou.³ Tomu napovídá i samotný název fenomenologie, který se skládá z pojmů „fenomén“ a „logos“. Fenomémem má Husserl na mysli jev. Nejedná se ovšem o jev v obvyklém slova smyslu. Husserl nazírá na fenomén dvěma způsoby. Prvním je jev jako danost jevení, jako akt vědomí. Druhým je to, co se jeví, tedy danost předmětu. Tyto předměty jsou nějakým způsobem představovány, což znamená, že nám jsou dány prostřednictvím jevu.⁴

K fenoménu se dobereme procesem, který Husserl nazývá fenomenologickou redukcí neboli epoché. V případě epoché jde o uzávorkování zkušenostního světa, vyřazení všeobecných tezí světa a odhlédnutí od tvrzení a soudů. Redukujeme tedy samotné zkušenosti, abychom získali pouze čisté vědomí. Tímto očištěním vědomí, touto redukcí, získáme čistý fenomén, který nám ukáže svou vnitřní podstatu, tedy samu věc o sobě. Pak nastává tzv. eidetická redukce, kde se pracuje s právě již získanými fenomény. Zkoumá se esenciální základ fenoménů, jejich eidos. Husserl se zde zabývá univerzálními apriory, bez kterých není naše já vůbec myslitelné. Třetím krokem

² Viz PETŘÍČEK, Miroslav. *Úvod do současné filosofie*. (s. 21).

³ PATOČKA, Jan. *Úvod do fenomenologické filosofie*. (s. 5).

⁴ HUSSERL, Edmund. *Idea fenomenologie*. (s. 22-24; 30; 78); HUSSERL, Edmund. *Logická zkoumání II/1* (s. 16-17).

fenomenologického zkoumání, po epoché a eidetické redukci, je tzv. transcendentální redukce, která nám popisuje podmínky fenomenologického zkoumání a objasnění postavení transcendentálního ega, které funguje jako nositel těchto fenomenologických procesů. Celé toto zkoumání se pak pohybuje na základě fenomenologicky očištěného vědomí, které je absolutní či transcendentální. V procesu transcendentální redukce provádíme reflexi, což znamená, že se díváme zpětně na naše prožitky, prozkoumáme je, ale obsah ponecháme tak, jak je.⁵ Jak uvádí Petříček, podle Husserla je s člověkem spjata svoboda, která nám dává možnost svobody, možnost pochybovat, možnost oprostít se od nějaké teze světa. Člověk může tuto tezi vyřadit ze svého vědomí a tím se dobrat k fenomenologické redukci.⁶

Neméně důležité se stalo i zabývání se poznáním a vnímáním. Poznání je podle Husserla psychickým prožitkem a je přirozené pro jakoukoli poznávající organickou bytost. Podle něj si ale není možné na základě předem daného vědění představit určitou zkušenost. Uvádí příklad s hluchým člověkem, který sice od narození ví, že existují tóny a tvoří harmonii, ale není schopen pochopit, jak jsou možná hudební díla, která z oné harmonie vycházejí. Hluchý člověk tedy není schopen zkušenost hudby nazřít, proto mu zůstává jen pouhé vědění. Co se týče vnímání, jestliže vnímáme přímou zkušenost, pak usuzujeme. Tento poznatek, který ze zkušenosti máme, pak zobecňujeme a znovu aplikujeme. Jednotlivé poznatky posléze vstupují do logických vztahů, jeden vyplývá z druhého, shodují se a upevňují tak logickou sílu.⁷

Ani vědomí nebylo Husserlem opominuto. Výklad Husserlova pojetí vědomí uvádí Petříček. Vědomí je vždy nějakým způsobem spjata s předmětem, dochází zde k určitému vztahu mezi nimi. Vědomí by nemohlo bez předmětu existovat. Jedná se tedy o tzv. intencionalitu, neboli zaměřenost vědomí. Ovšem neexistuje jen vztah mezi vědomím a předmětem. Neméně důležitý je i vztah světa a vědomí, které jsou ve vztahu korelačním, tedy vzájemně na sebe odkázaném.⁸

Součástí fenomenologie je také problém evidence. Podle Patočky se díky Husserlovi dostala evidence na novou úroveň. Dříve totiž byla evidence vnímána jako kritérium pravdy. Ovšem Husserl chápe evidenci jako adekvátní vnímání, které ve svém

⁵ HUSSERL, Edmund. *Idea fenomenologie*. (s. 21; 43); *Karteziánské meditace*. (s. 29; 36; 55; 71); PETŘÍČEK, Miroslav. *Úvod do současné filosofie*. (s. 27-29; 31; 35).

⁶ Tamtéž (s. 25-26).

⁷ HUSSERL, Edmund. *Idea fenomenologie* (s. 25; 26-27; 41).

⁸ PETŘÍČEK, Miroslav. *Úvod do současné filosofie*. (s. 29).

vjemovém prožitku obsahuje pouze to, co je nám již předem dáno. Věc se nám tedy ukazuje sama o sobě, přesně tak, jaká je a jak je míněná.⁹

2.2. Heideggerova ontologie lidského bytí

Husserlovým žákem byl zakladatel fundamentální ontologie lidského bytí, filosof Martin Heidegger (1889-1976). Podle něj formule „K věcem samým“, kterou Husserl zastával, znamená, že bychom měli věci vidět tak, jak se nám samy o sobě ukazují. Tím má na mysli fenomény, které se nám ukazují ve své podstatě. Jak uvádí Petříček, označil svou filosofii jako fundamentální ontologii lidského bytí proto, že se zabývá tím, co je bytí, a zároveň zkoumá existenci, tedy bytí pobytu.¹⁰

Bytím se zabývá ve svém nejvýznamnějším díle *Bytí a čas*, kde uvádí, že „Bytí je vždy bytím nějakého jsoucna.“¹¹ Bytím rozumí Heidegger to, co je společné všem jsoucňům. To znamená, že jsoucna jsou všude kolem nás, a to, co jim je společné, je právě ono bytí. Na základě toho pak můžeme rozlišit jsoucna jako např. dům nebo stůl, které sice existují, ale neví o svém vlastním bytí, a pak lidské existence, které právě označuje jako „Dasein“, neboli Pobyt¹². Jsoucnem Pobytu je vždy naše já. Bytnost tohoto Pobytu, tedy našeho já, pak spočívá v jeho existenci. To znamená, že bytnost člověka spočívá v tom, čím člověk je. Bytnost člověka ale také tkví v tom, že je více než pouhým člověkem, více než pouhou živou bytostí. Bytnost člověka spočívá v jeho existenci a ta je jeho substancí neboli podstatou.¹³ Petříček také uvádí, že Heidegger rozlišuje existenci autentickou a existenci neautentickou.¹⁴ Existence neautentická utíká před zodpovědností za své bytí, nechce být sama sebou a žije tak, jak žije každý. Co se týče existence autentické, ta představuje přijetí sebe sama a bere na sebe tíži své existence. Je si vědoma svého bytí ke smrti, přijímá svou konečnost a ví, že smrtí pobyt končí. Druhým koncem je ale pak počátek, tedy zrození. Když si vezmeme tyto dva

⁹ Srov. PATOČKA, Jan. *Úvod do fenomenologické filosofie*. (s. 45-46); HUSSERL, Edmund. *Logická zkoumání II/1*. (s. 350).

¹⁰ HEIDEGGER, Martin. *Konec filosofie a úkol myšlení*. (s. 43); HEIDEGGER, Martin. *Bytí a čas*. (s. 46-48); PETŘÍČEK, Miroslav. *Úvod do současné filozofie*. (s. 76; 82).

¹¹ HEIDEGGER, Martin. *Bytí a čas*. (s. 25).

¹² Termín „Dasein“ se do češtiny překládá jako „zde bytí“ nebo také „Pobyt“, jak ho uvedl do češtiny Jan Patočka (viz *Úvod do fenomenologické filosofie*). Dále bude používán pouze termín „Pobyt“.

¹³ HEIDEGGER, Martin. *Bytí a čas*. (s. 23; 60-61); HEIDEGGER, Martin. *O humanismu*. (s. 17; 21; 32); HEIDEGGER, Martin. *Co je to metafyzika*. (s. 21; 22); PETŘÍČEK, Miroslav. *Úvod do současné filozofie*. (s. 71).

¹⁴ PETŘÍČEK, Miroslav. *Úvod do současné filozofie*. s. 79.

konce, zjistíme, že něco uprostřed chybí. Toto jsoucno mezi zrozením a smrtí představuje hledaný celek.¹⁵

V Heideggerově filosofii můžeme nalézt tři základní momenty, které charakterizují bytí. Jedná se o naladěnost, porozumění a řeč. Základním děním našeho bytí na světě je fenomén nálady, naladěnosti nebo také rozpoložnosti. Nálada činí zřejmým to, jak nám je, jak se máme. Náladu se mohou měnit a kazit, což svědčí o tom, že pobyt je vždy již nějak naladěný. Podle Heideggera existuje základní okamžik naladěnosti, jímž je úzkost. V tomto případě se nejedná o nic, co by mělo nějakou souvislost se strachem nebo ustrašeností. Když se strachujeme, tak před něčím, co nás ohrožuje a nebo se strachujeme o něco. Ovšem při úzkosti se člověk cítí celkově nedobře. Všechno se noří do jakési lhostejnosti. V úzkosti se nacházíme v neurčitosti. K naladěnosti, podle Petříčka patří jako základní charakteristika vrženost.¹⁶

Druhým momentem je fenomén porozumění neboli rozumění, které Heidegger určuje za jeden ze základních modů bytí Pobytu. Rozlišuje dvojí rozumění, a to vlastní a nevlastní. Vlastní podle něj pramení ze sebe sama jako takového. Patočka uvádí, že se jedná o porozumění sobě sama, tedy bytostem. Nevlastní oproti tomu znamená, že se Pobyt odpoutá od sebe sama a rozumí pouze světu. Opět Patočka dodává, že se jedná o porozumění věcným a pragmatickým souvislostem. Rozumění má ještě mimo jiné samo o sobě existenciální strukturu, kterou nazýváme rozvrh. Pobyt své rozumění rozvrhuje jako možnosti. Toto rozvrhování porozumění je možno samo dále rozvíjet. A pokud k tomuto rozvinutí dojde, nazýváme jej výklad. To pak znamená, že rozpracováváme možnosti, které jsou rozuměním rozvrženy. Podle Patočky ještě řadíme do rozumění svědomí, a to proto, že se v případě svědomí jedná o porozumění sobě. V porozumění hraje důležitou roli fenomén řeči, a v případě svědomí je to hlas svědomí. Svědomí Heidegger charakterizuje jako volání. Volání ovšem nic nevyovídá, neposkytuje informace a nic nelíčí. Hlas zde ale nemá zvukovou podobu, jde jen o hlas, který nám dává něco na srozuměnou. Vše ale probíhá výhradně v modu mlčení, volání tedy není artikulováno zvukově ani slovně. Hlas svědomí následuje po zážitku činu, volá nás zpět, skrze vykonaný čin, aby došlo k provinilosti. Toto volání vychází ze mne a dopadá na

¹⁵ HEIDEGGER, Martin. *Bytí a čas*. (s. 415); PETŘÍČEK, Miroslav. *Úvod do současné filosofie*. (s. 81).

¹⁶ Srov. HEIDEGGER, Martin. *Co je metafyzika*. (s. 55); HEIDEGGER, Martin. *Bytí a čas*. (s. 165; 222); PATOČKA, Jan. *Úvod do fenomenologické filosofie*. (s. 122); PETŘÍČEK, Miroslav. *Úvod do současné filosofie*. (s. 77).

mě. Ale co je to za volající hlas, to není možno ničím určit. Hlas je nepovědomý, asi jako cizí hlas.¹⁷

Posledním, tedy třetím momentem je fenomén řeči neboli výkladu. Podle Heideggera „Bytí přichází v myšlení k řeči. Řeč je domem bytí, v jehož přístřeší bydlí člověk.“¹⁸ Tímto vyjadřuje, že když mluvíme, nahlas vyjadřujeme a sdělujeme hnutí lidské mysli, které je vedeno myšlenkami. Podle Heideggera je pro nás mluvení přirozené, proto mluvíme. Mluvíme, když spíme, bdíme, mluvíme ve snu, mluvíme stále. Mluvíme i tehdy, když nepronášíme slovo nahlas, ale i když jen nasloucháme nebo čteme. Podle něj je mluvení lidské vyjadřování, což označuje jako projevování. Dále je mluvení jednou z lidských činností, což znamená, že člověk mluví nějakou řečí. Řeč je podle Heideggera artikulací srozumitelnosti, je podle něj zároveň prostředek, kterým něco objasňujeme.¹⁹

2.3. Vznik daseinsanalýzy

Rozvinutím Husserlovy fenomenologie a Heideggerovy fundamentální ontologie lidského bytí vznikly dva téměř totožné směry, a to daseinsanalytická psychologie a existenciální psychologie, která se více přiblížila k humanistické psychologii a neopsychoanalýze. Obě tyto vědy mají společné zaměření na problém lidské existence a psychotherapeutickou praxi.²⁰

Zásluha za uvedení fenomenologického způsobu myšlení do psychiatrické oblasti patří Ludwiku Binswangerovi (1881-1966). Jako první zřejmě použil pojem „daseinsanalýza“, a to zřejmě z toho důvodu, aby svůj postup postavil vedle psychoanalýzy. Daseinsanalýza je stále spojená právě s jeho jménem, i když se jí později sám vzdal a nazval ji fenomenologická antropologie. Vycházel z Heideggera a pokusil se zpracovat podněty získané četbou jeho díla. Ovšem Heideggerově analýze Pobytu zřejmě úplně nepochopil, proto se stal terčem četné kritiky, a to zejména z Heideggerovy strany. Kritizován byl zejména za to, že nepochopil pojem „starost“.

¹⁷ HEIDEGGER, Martin. *Bytí a čas*. (s. 174-175; 177 – 178; 180; 308-311; 313-314; 329); PATOČKA, Jan. *Úvod do fenomenologické filosofie*. (s. 118-119; 144).

¹⁸ HEIDEGGER, Martin. *O humanismu*. (s. 7).

¹⁹ HEIDEGGER, Martin. *Básnický bydlí člověk*. (s. 45; 49); HEIDEGGER, Martin. *Bytí a čas*. (s. 193; 310).

²⁰ HOSKOVEC, Jiří. *Psychologie XX*. (s. 55; 66-67; 69; 73).

Pojal svůj pojem „láska“ jako fenomén, který měl stát nad Heideggerovou starostí. Chápal lásku totiž jako smysl základního rysu Pobytu, tedy jako existenciál, což se stalo oním kamenem úrazu. Stejně jako u „starosti“, měl problém i s interpretací Pobytu. Chápe jej jakožto bytí ve světě, starost a bytí k smrti. Navíc hovoří o překračování od bytí ve světě, k bytí venku nad světem, a tímto se úplně od původního fenomenologického základu vzdaluje. Chápal totiž bytí venku nad světem jako překonání osamocení člověka, který ve spojení s druhými dosahuje věčnosti.²¹

Základy té *daseinsanalýzy*, která je dodnes používána, byly položeny setkáním Heideggera a švýcarského psychiatra a psychoterapeuta Medarda Bosse (1903-1990). Boss se během války dostal k Heideggerově knize *Bytí a čas*, ale zjistil, že její obsah téměř nepochopil. Chtěl Heideggera oslovit a zahájit s ním spolupráci, ale byl odrazován významnými filosofi, kteří Heideggera považovali za nacistu. Ovšem po skončení války, i přesto, že se dozvěděl, že Heidegger opravdu krátkou dobu věřil v Hitlera, si uvědomil, že ani on sám nemůže přísahat, zda by se byl na Heideggerově místě schopen vyvarovat podobné chybě. Proto se rozhodl Heideggera oslovit. Napsal mu dopis, ve kterém jej žádal o pomoc v myšlení. Následovala rychlá odpověď a poté se začali pravidelně navštěvovat. Na základě tohoto setkání vznikly v roce 1959 tzv. Zollikonské semináře, které zahájil Heidegger přednáškou ve velkém auditoriu na psychiatrické klinice na Univerzitě v Curychu. Druhý seminář se přesunul již k Bossovi domů do Zollikonu. Odtud název Zollikonské semináře. Pak se zde odehrávaly už všechny ostatní semináře. Tyto semináře měly sloužit k tomu, aby ukázaly psychiatrům, psychoterapeutům a psychologům, že by se měly více zabývat samotným bytím člověka.²²

Heidegger se domníval, že jeho nové myšlení je zásadní ve prospěch všech lékařských terapií. Představoval si, že pokud se sami terapeuti podrobí tomuto alternativnímu způsobu myšlení, pak mohou sami na sobě zakusit jeho výhodu. Podle něj totiž na základě vlastní zkušenosti pochopí sami sebe jako jednotlivce, kteří jsou vyzýváni k tomu, aby sloužili všem bytostem, včetně pacientů, kteří ve své otevřenosti vůči světu považují setkání s terapeutem za něco sebeodhalujícího. Když jsou pacienti společně s terapeutem v *daseinsanalytickém* programu, mohou se poznávat

²¹ Viz CONDRAU, Gion. *Daseinsanalytická teorie neuróz a psychóz*. (s. 58-59; 65-66); HEIDEGGER, Martin. *Zollikone seminars*. (s. 115-116; 224; 304-305); KOUBA, Petr. *Fenomén duševní poruchy*. (s. 41; 58-67); HLAVINKA, Pavel. *Daseinsanalýza: Setkání filosofie s psychoterapií*. (s. 57-58).

²² HEIDEGGER, Martin. *Zollikone seminars*. (s. 11-17); HERMANN, von Fridrich Wilhelm. *Medard Boss and Zollikon Seminars of Martin Heidegger. Existential analysis*. (s. 156-168).

odpovědným způsobem. A to je podle Heideggera zásadní cíl všech lékařských terapií, ať už se jedná o fyzioterapeutické nebo psychoterapeutické.²³

3. Principy daseinsanalýzy

3.1. Daseinsanalytická psychologie

Daseinsanalýza odvozuje od Heideggera svůj původ a pracuje s určením lidského způsobu bytí, která se nazývají existenciály. Jedná se o základní lidské rysy existence člověka, tedy „Pobytu“. Za nejdůležitější se pokládá otevřenost, svoboda, prostorovost, časovost, tělesnost, spolubytí, naladěnost a smrtelnost, a to jako zejména pro medicínu, psychologii a psychoterapii. Dalšími existenciály jsou vrženost, starost, provinilost, řeč a porozumění. Co se týče psychoterapie, je důležitý existenciál „svévlastnosti“ pobytu, který vyjadřuje to, že bytí každého člověka je individuální, jedinečné. Existenciály jsou nám podle Heideggera vrozené, avšak nebyly tu přítomné na první pohled, ale musel je někdo objevit a pojmenovat.²⁴

Člověk je podle daseinsanalýzy bytím v otevřenosti světa, a také bytostí, které jde o vlastní existenci, o naplňování vlastních možností, nikoli o plnění mysteriózních nebo abstraktních, odvozených či hypotetických důvodů. Bez svobody, odpovědnosti, volby, smyslu či vědomí sebe sama, se člověk neobejde. Klíčovým pojmem je ovšem pojem „existence“, čímž se míní otevřenost člověka pro svět, v němž se dějí všechna setkání. V případě otevřenosti světu má člověk k dispozici svobodu. Tato svoboda spočívá v nutnosti volit mezi určitými možnostmi, v rozhodování. Člověk v životě neustále musí vybírat, volit mezi mnoha výzvami. Těmito volbami člověk hájí svou existenci, o kterou mu jde, proto musí z toho, co je mu nabízeno vybírat tak, aby to bylo co nejvíce odpovědné. A za to, co si zvolí, tedy na jaké výzvy a nároky ve světě odpoví

²³ HEIDEGGER, Martin. *Zollikon seminare*. (s. 11).

²⁴ Srov. ČÁLEK, Oldřich. *Skupinová daseinsanalýza*. (s. 38; 40-42); ČÁLEK, Oldřich. *Úvod do daseinsanalýzy*. (s. 7-10); HOSKOVEC Jiří. *Psychologie XX*. (s. 68); RŮŽIČKA, Jiří. *Daseinsanalýza. Česká a slovenská psychiatrie*. (s. 80); OLESEN, Jens. *Boss' and Binswanger' shealthanthropologies and existencial philosophies. Philosophical Practice*. (s. 103).

a jakým způsobem, musí pak přijmout odpovědnost. Jde vlastně o to, co si na základě svého rozhodnutí vezme tzv. „na svědomí“.²⁵

Pokud se máme zaměřit na svědomí, pak o něm *daseinsanalýza* hovoří tak, že v případě, je-li člověk vinen, pak dluží něco svému Pobytu. Toto dlužení nebo provinilost začíná narozením a končí smrtí. Mezi oběma těmito událostmi je totiž člověk svým Pobytém trvale vyzván k tomu, aby se rozvíjel a přijal možnosti, které mu jsou nabízeny, za své vlastní. Ale vybrat si může pouze jednu z nich, což znamená, že ostatní si zůstává dlužen. Toto, jak uvádí Gion Condrau, Heidegger nazývá existenciálem, tedy jedná se o něco, co bytostně patří k lidskému Pobytu. Tento pocit dlužení a obviňování můžeme nazvat existenciální vinou, která se projevuje ve svědomí.²⁶

V souvislosti s rozhodováním pro určité možnosti a následnou odpovědností, můžeme říct, že se člověk ocitá v různých životních situacích, kdy je vystaven skutečností, ke kterým musí zaujmout nějaký vztah. Situacím vždy nějak rozumí, což je dáno životní zkušeností. Aby mohl dostát nárokům, které na něho skutečnosti světa kladou, musí rozumět svým životním možnostem, převzít je za své vlastní a každodenně je uskutečňovat. Tak se člověk stává sám sebou, a to zejména ve vzájemném soužití s druhými lidmi, kde právě láska, přátelství, jsou těmi vztahy, které člověku umožňují plně rozvinout vlastní existenci. Podoba vztahů a chování se u člověka, podle *daseinsanalýzy*, utváří pod vlivem nároků druhých lidí a pod vlivem výchovy. *Daseinsanalýza* kritizuje pedagogiku a nazývá jí patogenní. Spíše totiž možnosti člověka uzavírá a jednostranně lidskou existenci deformuje. Např. malé děti nemohou vést samostatný a autentický způsob života, protože se jim porozumění dostává prostřednictvím rodičů a učitelů. Teprve až v adolescenci má člověk možnost se stát sám sebou. Čálek uvádí, že se Heidegger zabýval zkoumáním až dospělé, rozvinuté existence, jako bytí ve světě. Podle něj je dítě řízeno zvenčí, podřizuje se pravidlům, která mu byla uložena druhými, tedy rodiči.²⁷

Daseinsanalýza se také zabývá lidskou tělesností. Tělo chápe jako existenciál, který vstupuje do všech projevů a výkonů života. Lidské tělo podle této teorie nekončí pokožkou, která odděluje člověka od okolí, ale je spjata s výkonem, který k tělu patří.

²⁵ ČÁLEK, Oldřich. *Skupinová daseinsanalýza*. (s. 127); RŮŽIČKA, Jiří. *Daseinsanalýza. Česká a slovenská psychiatrie*. (s. 80-81).

²⁶ Tamtéž (s. 173).

²⁷ ČÁLEK, Oldřich. *Úvod do daseinsanalýzy*. (s. 9-11); ČÁLEK, Oldřich. *Skupinová daseinsanalýza*. (s. 196).

Např. klavírista při koncertu hraje na klavír a provádí tedy nějaký výkon. Abychom mohli porozumět tomuto tělesnému výkonu, musíme znát smysl hudby a význam, který pro hudebníka má. Proto *daseinsanalýza* kritizuje analytické školy a směry, které člověka považují za předmět mezi předměty nebo věc mezi věcmi, a ne jako existenci, která má možnost svému bytí rozumět a zaujímat k němu vztah.²⁸

3.2. Kritika Freudovy psychoanalýzy

Čálek ve svém článku uvádí, že Boss a Heidegger chtěli *daseinsanalýzou* očistit psychoanalýzu od přírodní vědeckosti, Freudem nazývanou jako *metapsychologii*. Boss uznával Freudovu genialitu zakladatele psychoterapie, která byla postavena na vztahu mezi terapeutem a pacientem. Na druhé straně ale tyto objevy zkreslil přírodovědeckým pojetím. Freudova *metapsychologie* totiž pojímá člověka jako určitý pudový aparát, a tím ho zbavuje vlastní podstaty. Tato pudová koncepce opomíjí to, že je člověk bytostí svobodnou a utvářenou kulturou.²⁹

Daseinsanalytici usuzují, že Sigmund Freud vycházel nejprve z bezprostředně daných projevů pacienta, a na základě toho pak vytvořil svou psychoanalýzu. *Daseinsanalýza* tedy odmítá freudovské pojetí psychiky, vědomí a nevědomí, jakožto i *superega*, *ega* a *id*. Stejně tak nesouhlasí ani s psychodynamikou a energetikou pudů a obrannými mechanismy. Jedním z obranných mechanismů je *sublimace*, která podle psychoanalýzy přetváří pudové síly na společensky přijatelné formy chování. *Daseinsanalýza* ovšem tuto teorii pokládá za nepodloženou spekulaci.³⁰

Dalším předmětem kritiky se stalo pojetí lásky a sexuality. Lásku *daseinsanalýza* pojímá nezávisle na sexualitě a považuje ji za vztah, ve kterém člověk druhému dopřává plné uskutečnění všech jeho bytostných možností. Sexualitu chápe jako vztahovou záležitost, kdy se nejedná jen o zapojení příslušných orgánů, ale o zapojení celého člověka.³¹

²⁸ Viz ČÁLEK, Oldřich. *Úvod do daseinsanalýzy*. (s. 9-13); RŮŽIČKA, Jiří. *Daseinsanalýza. Česká a slovenská psychiatrie*. (s. 81).

²⁹ STADLEN, Anthony. *Medical daseinsanalysis. Existential Analysis*. (s. 169); ČÁLEK, Oldřich. *Fenomenologie jako vhléd a výzva. Tvar*. (s. 1-4).

³⁰ ČÁLEK, Oldřich. *Úvod do daseinsanalýzy*. (s. 12-13; 15).

³¹ Tamtéž (s. 15).

Psychoanalýza a daseinsanalýza se neshodnou ani v případě psychoterapie. Zatímco daseinsanalýza se snaží motivy vykládat tak, aby odpovídaly lidské zkušenosti konkrétních lidí, psychoanalýza používá pojem „přenos“. Tímto pojmem označuje soubor jevů, které obsahují určité postoje, city a vztahy z dětství, které se přenášejí do pozdějšího života. V daseinsanalýze se pojem „přenosu“ neobjevuje, protože daseinsanalýza jej považuje za určitý způsob vztahovosti daný mírou nedospělosti, který není člověk schopen překonat.³²

Co se psychoterapie týče, ani tzv. volné asociace daseinsanalýza neuznává. Je to právě Heidegger, kdo je odmítá a dokonce tvrdí, že volné asociace neexistují. Podle něj se totiž každé vybavování řídí určitým nastavením toho, kdo „asociuje“. V případě, že volně vyjadřujeme myšlenky před další osobou nebo skupinou, jsme touto přítomností značně ovlivněni. Jde prakticky o to, že pacienta volně napadá to, co si myslí, že terapeut chce slyšet. Proti duchu fenomenologie pak směřuje to, že řetěz asociací nedává smysl, a proto do něj musí být zvenčí vnesena nějaká teorie. V souladu s volnými asociacemi, daseinsanalýza odmítá také nevědomí. Jak uvádí Čálek, Boss pokládá nevědomí za spekulaci, které nemá žádnou oporu v empirických fenoménech. Sám pak Čálek dodává, že člověk je svobodnou bytostí, proto v sobě nenosí žádné nevědomí, které by ho řídilo.³³

Jako reakce na daseinsanalytickou kritiku psychoanalýzy, je článek Jana Poněšického. Ten se zde snaží ukázat, že rozdíl mezi daseinsanalýzou a psychoanalýzou není tak velký, jak daseinsanalytici tvrdí. Důkazem toho je, že se opírá o Husserlovy myšlenky, které podle něj jsou podobné psychoanalýze. Navíc se snaží vysvětlit, že daseinsanalýza spíše vychází právě z fenomenologie než Heideggerovy fundamentální ontologie. Jako jde ve fenomenologii o to, jak se před námi věci vyskytují a jeví, tak jde v psychoanalýze o korekci zkušenosti jednostranného vnímání a hodnocení a o vzdání se převzatých konceptů skutečnosti ve prospěch autentického setkávání se. Podle něj si Husserl zakládal na subjektivitě lidského způsobu nazírání reality, ale i na objektivitě věcí. Kdežto Heidegger se oprostil od subjektivity a příliš zobecnil bytí o sobě a lidskou existenci vůbec. Ve srovnání psychoanalýzy a daseinsanalýzy Poněšický vysvětluje, že v psychoanalytické psychoterapii je obsažen přenos, protipřenos, odpor,

³² RŮŽIČKA, Jiří. *Péče o duši v perspektivách psychoterapie*. (s. 206).

³³ ČÁLEK, Oldřich. *Skupinová daseinsanalýza*. (s. 65-66, 102, 109-111)

fixace, regrese atd. Toto ale daseinsanalytici odmítají, protože zastávají svou fenomenologickou redukci, neboli epoché.³⁴

Na Poněšického názor reaguje Čálek. Nesouhlasí jednak s tím, že se psychoanalýza a daseinsanalýza od sebe nikterak neliší, a také že byla daseinsanalýza založena na Husserlově fenomenologii. Dokazuje, že daseinsanalýza byla inspirována Heideggerovou filosofií, který se na zrodu tohoto směru sám podílel. Navíc uvádí několik příkladů, čím je daseinsanalýza odlišná od psychoanalýzy. Jedním z nich je, že zatímco se psychoanalýza při terapii uchyluje k hlubinným interpretacím z pozice nevědomí, daseinsanalýza vše nechává platit tak, jak se to jeví. Dále např. psychoanalýza vychází z určitých modelů, kdežto daseinsanalýza nic takového nemá. Terapeut naslouchá a pacientův projev nikterak neredukuje. Cílem daseinsanalýzy je, aby se pacient stal sám sebou a životem šel svojí vlastní cestou. Dále srovnává Poněšického důraz na přenos a protipřenos. V daseinsanalýze nic takového není. Psychoterapeut pacienta na sebe přenosem neváže, ani pacientem nikterak nemanipuluje. Jen mu umožňuje, aby se stával sám sebou a hledal jedinečnou cestu.³⁵

3.3. Daseinsanalýza jako psychoterapie

Daseinsanalýza považuje psychoterapii za vědu o jednotlivém. Touto jednotlivinou je vždy konkrétní člověk. Cílem daseinsanalytické terapie je zbavit duševně nemocného jeho patologických procesů tím, že se mu odkryjí strukturní možnosti bytí ve světě, které jsou mu bytostně vlastní. Základní psychoterapeutickou metodou je rozhovor, který je charakteristický pečlivým sledováním toho, co pacient sděluje. Daseinsanalýza může využívat jakékoli metody a postupy, které považuje za přiměřené vůči pacientovi a vůči aktuální terapeutické situaci. Tato terapie může předepisovat léčbu všem klasickým diagnózám. Někteří psychoterapeuti a psychiatři si myslí, že je až příliš filosoficky a metodicky náročná, a tudíž je vhodná jen pro banální

³⁴ PONĚŠICKÝ, Jan. Daseinsanalýza a antropologický versus fenomenologický přístup k realitě. *Psychoterapie*. (s. 34-41).

³⁵ ČÁLEK, Oldřich. Pravda o daseinsanalýze. *Psychoterapie*. (s. 48-56).

témata a situace. Daseinsanalýza ale naopak přináší změnu v myšlení a možnost nově porozumět všemu, co je v myšlení pravdivé. A to jí dává určitou univerzálnost.³⁶

Pacient v daseinsanalytickém pojetí psychoterapie sděluje vše, co se mu aktuálně vybavuje, terapeut naslouchá a dopřává tak pacientovi prostor k tomu, aby si mohl uvědomit všechny souvislosti a významy. Jde v podstatě o poskytování lásky ve smyslu starosti ze strany terapeuta. Daseinsanalýza rozeznává dvojí druh starosti. První je starost zastupující, která je považována za zápornou. V tomto případě terapeut za pacienta přebírá odpovědnost a starost, v podstatě obstarává jeho jsoucnost a existenci, a tak nedopustí, aby se o sebe staral sám. Tímto způsobem je pacient závislý na terapeutovi a je ochuzen o porozumění sobě samému. Druhá je starost předstihující neboli připravující, která připravuje pacienta na samostatný, odpovědný a svobodný způsob života. Zde je pacient vychováván k odpovědnosti a ke starosti o sebe. Aby byla možná předstihující péče, musí být člověk otevřen světu a spolubytí. Cílem daseinsanalytické psychoterapie je návrat pacienta ke svobodnému rozhodování a plné autenticitě.³⁷

Důležitý pro daseinsanalýzu je vztah mezi pacientem a terapeutem. Ze strany terapeuta jde o poskytování porozumění a neuzavírání možností autentického seberozvíjení a bytí sám sebou. Terapeut pacientovi nevnucuje své osobní hodnoty a psychologicky s ním nemanipuluje. Dokonce terapeut ani nemá od pacienta očekávat zlepšení chorobných příznaků. Akceptace, respekt a úcta jsou nedílnou součástí léčebného vztahu. Terapeut je v případě kontaktu s pacientem či skupinou vždy jako celý člověk, proto prožívá tělesné pocity a stavy. Ty mu o pacientovi mnohé napovídají.³⁸

Psychoterapeut postupuje tak, že všechno, co k němu od pacientů přichází, nechává být tak, jak to slyšel, a u toho také zůstává. Nic neubírá ani nepřidává. Zde se v praxi v podstatě vracíme k fenomenologii, jejíž podstatou bylo poznat věci samé a funguje to tak i zde. Chceme se vrátit k věci samé, k tomu, že věci jsou takové, jak se jeví. Toto tzv. „nechávání být“ psychoterapeuta nabádá se soustředit a osvobodit se od

³⁶ Srov. RŮŽIČKA, Jiří. *Daseinsanalýza přináší obraz v psychoterapii*. (s. 24-28); RŮŽIČKA, Jiří. *Daseinsanalýza. Česká a slovenská psychiatrie*. (s. 80; 82-83); KOUBA, Petr. *Fenomén duševní poruchy*. (s. 57).

³⁷ ČÁLEK, Oldřich. *Úvod do daseinsanalýzy*. (s. 18); HLAVINKA, Pavel. *Daseinsanalýza: Setkání filosofie s psychoterapií*. (s. 90-91); BOSS, Medard. *Vybrané statě z daseinsanalytických prací Medarda Bosse*. (s. 36).

³⁸ ČÁLEK, Oldřich. *Úvod do daseinsanalýzy*. (s. 19); RŮŽIČKA, Jiří. *Daseinsanalýza přináší obraz v psychoterapii. Psychoterapeutické sešity*. (s. 24-28).

všech spekulativních interpretací. Důležitým vodítkem pro terapeuta je také požadavek respektovat vše, co přichází od pacienta. Pokud např. pacientka na začátku své léčby prozradí, že její dětství bylo šťastné a bez problémů, pak terapeut její výrok „nechá být“, i přesto, že si mohl všimnout, že tomu tak třeba není. Jde o zásadu, že pacient si během psychoterapeutického rozhovoru musí na své vhledy přijít sám.³⁹

Vedle časovosti, tělesnosti, prostorovosti a smrtelnosti patří naladěnost a vztahovost k důležitým existenciálům, se kterými psychoterapie pracuje. Všechny nálady jsou člověku dány původně. Vyladění je součástí našeho pojmání světa ve vztahu k němu a zároveň také způsob jak se k němu otevíráme. Např. zlost člověka je vždy vztažena k někomu, kdo nás zbavuje svobody. V případě vztahovosti se jedná o lidskou přirozenost. Vztahy vytvářejí lidskou povahu a mají rozhodující vliv na formátování duševního zdraví nebo nemoci. Protože člověk je vztahy spoluvytvářen a je jimi proměňován, mají v léčbě velký význam a uplatnění.⁴⁰

V praxi používá daseinsanalytická psychoterapie tzv. „rozpuštění odporu“, což je záležitost původně psychoanalytická, ale v tomto pojetí je chápána spíše fenomenologicky a neuznává nevědomí. Odpor znamená to, že pacient se svým chováním od nějaké situace odvrací jako od nepřijatelné. Při léčbě se odpor projevuje tak, že pacient nesděluje nahlas vše co ho napadá. Daseinsanalýza v tomto případě nesouhlasí s tím, že by se určité psychické obsahy, jako např. přání, vyskytovaly předem v nevědomí a cestou volných asociací by vstupovaly do vědomí. Podle daseinsanalýzy je pacient do svého vědomí ještě nepustil. Daseinsanalýza tedy považuje za viníka vzniku odporu patogenní pedagogiku, která dětskou existenci deformuje.⁴¹

Jako názorná ukázka nám může být kazuistika Jiřího Růžičky. Mladá žena, která byla v pubertě hospitalizovaná na psychiatrii kvůli poruchám chování, byla silně depresivní, trpěla záchvaty vzteku a nenáviděla svoje tělo. S rodiči měla složitý vztah. Její matka byla vychovatelka a k cizím dětem byla laskavější, než k dětem vlastním. K otci měla bližší vztah, ale vůbec nejvíc si rozuměla se svou starší sestrou. Její sestra se ale časem odstěhovala a pacientce se po dvou letech začaly objevovat potíže. Začala pociťovat nervozitu, postupně ztrácela chuť k jídlu, až se nakonec stala posedlá kontrolováním příjmu potravy. Byla hospitalizována na psychiatrii a její zdravotní stav

³⁹ ČÁLEK, Oldřich. *Skupinová daseinsanalýza*. (s. 61-63; 102-103).

⁴⁰ RŮŽIČKA, Jiří. *Daseinsanalýza. Česká a slovenská psychiatrie*. (s. 81; 82).

⁴¹ ČÁLEK, Oldřich. *Úvod do daseinsanalýzy*. (s. 20-21).

se neustále zhoršoval. Podle daseinsanalýzy pacientce chyběla chuť do života, která patří mezi základní ladění lidské existence. Toto ladění je možné jen za určitých předpokladů, jako je např. bazální důvěra, která je spojena s bezstarostností a jistotami, že svět je dobré místo k životu. Je to jistota, že člověk patří k druhým lidem, že člověk je hoděn lásky a má rád i sám sebe. Chuť do života zajišťuje volnost a svoboda. S touto chutí do života souvisí i chuť k jídlu. To je to, co pacientce v té době nejvíc chybělo. Ovšem při možnosti znovu potkat sestru, se jí chuť do života vrátila. Lékaři toho využili a dali jí podmínku, že bude moci vidět sestru, až sní běžnou denní dávku jídla. K jejich podivení pacientka podmínky splnila velice rychle. Podle daseinsanalytického výkladu tohoto případu, se pacientčina chuť k jídlu vytrácela ruku v ruce s chutí k životu. Proto začala jíst, až když jí jídlo dalo smysluplnou možnost setkat se svou sestrou.⁴²

Jednou z věcí, kterou se ohledně daseinsanalýzy může pochlubit i sama Česká republika, je skupinová forma terapie a výcviku, která je v tomto ohledu světově prioritní. Skupinová terapie se využívá v kombinaci s terapií individuální. Psychoterapeut je vedoucím skupinové spoluotevřenosti, což znamená, že dbá o to, aby si členové skupiny byli vědomi toho, že tato spoluotevřenost trvá a že se nacházejí v ní. Jinak platí stejné zásady jako u terapie individuální.⁴³

3.4. Psychosomatika v daseinsanalýze

Předmětem kritiky se v daseinsanalytické psychologii stala i tzv. „psychosomatika“. Podle daseinsanalytiků by se tento pojem měl nahradit spíše pojmem „antropologická medicína“. Daseinsanalýza pojímá duši jako něco živého, něco co žije ve světě a se světem, a je vždy světu otevřenou lidskou existencí. Podobně je tomu i s člověkem. Toho vnímá jako osobu, která svůj život vede ve světě, jemuž nějak rozumí, a ve kterém má nějaké vztahy. Ovšem duše existuje jako něco odděleného od těla, i když ale proniká celým organismem. Když se vezme příklad červené a zelené, můžeme říci, že jejichž nadřazeným slovem je barva. Je tedy zřejmé, že jsou to určité varianty barev, které se od sebe navzájem liší. Spojuje je pouze onen nadřazený pojem.

⁴² Viz RŮŽIČKA, Jiří. *Péče o duši v perspektivách psychoterapie*. (s. 200-210).

⁴³ RŮŽIČKA, Jiří. Daseinsanalýza přináší obraz v psychoterapii. *Psychoterapeutické sešity*. (s. 24-28); HLAVINKA, Pavel. *Daseinsanalýza: Setkání filosofie s psychoterapií*. (s. 95-56).

Ovšem když toto srovnáme se slovy „psyché“⁴⁴ a „soma“, tak nelze usoudit, že by jejich nadřazeným pojmem byla lidská existence. Kdyby tomu tak bylo, znamenalo by to, že duše a tělo jsou od sebe odlišné a nemohou proto vytvářet celek. Z toho vyplývá, že duše a tělo jsou sice oddělené části, ale navzájem spolu souvisí.⁴⁵

Daseinsanalýza vychází z toho, že člověk se v životě setkává s různými událostmi a reaguje na ně jak duševně, tak i tělesně. Příkladem může být gynekologické onemocnění, které souvisí s nezvládnutím ženské role. Tzv. psychosomatické onemocnění je tedy výrazem toho, že člověk není schopen porozumět těžkosti, se kterou se setkal a neumí na ni svobodně odpovědět.⁴⁶

Nemoc daseinsanalýza vnímá jako ztrátu některých bytostných možností člověka. Je to vlastně určitý deficitní způsob existenciálu „moci být“. Nemoc vždy naznačuje nemoci být v jistých možnostech svého vlastního bytí. Jedná se v podstatě o narušení samostatného svobodného projevoování a rozhodování, což má za následek, ať už trvalé nebo přechodné, ochuzení existence a autentického bytí. Podle daseinsanalytické psychologie se sama o sobě nemoc nevyskytne. Tvrdí se, že nemoc vždy k nějakému člověku náleží. Toto pojetí nemoci se uplatňuje stejně na primárně somatická onemocnění, duševní poruchy i na choroby psychosomatické. V daseinsanalytickém pojetí je tělesnost vnímána jako jedna část z celé existence. Pokud člověk dále nemůže tělesně existovat, nemůže existovat ani zbytek celé bytosti.⁴⁷

Pojetí nemoci v daseinsanalýze se také zabývá tím, jaký je smysl orgánů v životě vůbec. Naše orgány jsou tu proto, abychom viděli, slyšeli, abychom existovali. Jsou tu proto, abychom mohli žít svobodný a smysluplný život. Jako příklad, který uvádí Růžička, může být mentální anorexie. V tomto případě se jedná o ztrátu smyslu stolování. Naopak je jídlo považováno za něco nepříjemného, nepřijatelného nebo ohrožujícího.⁴⁸

Ale např. Petr Kouba uvádí, že Heidegger odmítá rozdělovat bytí Pobytu na tělesnou a duševní část. Vnímá totiž každou nemoc jako základ psychosomatického

⁴⁴ Pojem „psyché“ je zde uveden jen v souvislosti s psychosomatikou. Dále je použit jen termín „duše“.

⁴⁵ RŮŽIČKA, Jiří. *Péče o duši v perspektivách psychoterapie*. (s. 215-216); ČÁLEK, Oldřich. *Úvod do daseinsanalýzy*. (s. 16), HEIDEGGER, Martin. *Zollikon seminars*. (s. 78; 201).

⁴⁶ ČÁLEK, Oldřich. *Úvod do daseinsanalýzy*. (s. 16-17).

⁴⁷ ČÁLEK, Oldřich. *Úvod do daseinsanalýzy*. (s. 13-14); HLAVINKA, Pavel. *Daseinsanalýza: Setkání filosofie s psychoterapií*. (s. 78).

⁴⁸ RŮŽIČKA, Jiří. *Daseinsanalýza přináší obrat v psychoterapii. Psychoterapeutické sešity*. (s. 27); RŮŽIČKA, Jiří. *Daseinsanalýza. Česká a slovenská psychiatrie*. (s. 81).

celku, který je dán bytím ve světě. Toto pojetí nám dává pochopit, že nemocí není nikdy zasažena jen tělesná či duševní sféra, ale celkové bytí ve světě.⁴⁹

4. Osobnost a dílo Medarda Bosse (1903-1990)

4.1. Život a psychoterapeutická činnost

Medard Boss, švýcarský psychiatr a psychoterapeut, je považován za zakladatele daseinsanalytické psychologie. Narodil se 4. října 1903 ve švýcarském St. Gallenu a zemřel 21. prosince 1990 v Zollikonu. Studoval medicínu v Curychu, a poté jako asistent nastoupil na Psychiatrickou kliniku Burghölzli. Později absolvoval postgraduální studium neurologie a psychoanalýzy v Londýně a Berlíně. Byl uchvácen Freudovými přednáškami o psychoanalýze, a proto se ve 20. letech vypravil do Vídně, aby prošel psychoterapeutickým výcvikem. Tam se s Freudem osobně seznámil, a dokonce se uvádí, že mohl ležet na jeho pohovce. V roce 1934 převzal vedení soukromého sanatoria Schloss Konau, kde setrval až do vypuknutí Druhé světové války. Souběžně s tímto provozoval i soukromou psychoanalytickou praxi v Curychu. Během války působil jako lékař ve vojenské službě švýcarské armády.⁵⁰

V letech 1936-1946 se stal členem Curyšského kroužku Carla Gustava Junga a po určitou dobu sám jungiánskou terapii provozoval. Na Jungovi jej kromě jiného, zaujal jeho fenomenologický přístup k lidské duši, ve kterém se pokoušel vyhýbat určité abstrakci a složitým konstrukcím. Avšak ani u tohoto přístupu Boss nevydržel. Znelíbilo se mu spekulování během terapie a také odvrát od bezprostřední zkušenosti. Boss tedy začal hledat jiná východiska a našel inspiraci v antropologické psychiatrii Ludwiga Binswangerova. Ve svých raných spisech byl pod značným Binswangerovým vlivem. Ovšem definitivně se našel až v díle Martina Heideggera, kterého kontaktoval a později s ním spolupracoval při tzv. Zollikonských seminářích, které se konaly v 50. a 60. letech 20. století. Myšlenky Heideggera a fenomenologickou metodu uplatňoval pak po celý život. Mimo toto zaměření byl také prezidentem Mezinárodní federace lékařské

⁴⁹ KOUBA, Petr. *Fenomén duševní poruchy*. (s. 131).

⁵⁰ Viz ČÁLEK, Oldřich. *Úvod do daseinsanalýzy*. (s. 7-8); HLAVINKA, Pavel. *Daseinsanalýza: Setkání filozofie s psychoterapií*. (s. 58); BOSS, Medard. *Psychosomatická medicína*. (s. 1); CONDRAU, Gion. *Daseinsanalytická teorie neuróz a psychoterapie*. (s. 75-79); internetové stránky www.medardboss.ch.

psychoterapie. V roce 1971 mu byla udělena cena od Americké psychologické asociace. Během své terapeutické kariéry přednášel také v Indii, Indonésii, ve Spojených státech a v Brazílii.⁵¹

Celé jím inspirované hnutí se soustřeďuje okolo daseinsanalytického institutu v Curychu, který se jmenuje Daseinsanalytisches Institut für Psychotherapie und Psychosomatik – Medard Boss – Stiftung. Od roku 1984 se rovněž vydává časopis Daseinsanalyse Phänomenologische Anthropologie und Psychotherapie. Lékaři a psychologové, kteří se zabývají daseinsanalýzou, se sdružují v mnohých zemích. Např. ve Spojených státech je to Daquesne University v Pittsburgu. I v České republice je daseinsanalytické zastoupení. Jedná se např. o pražskou kliniku ESET, kde působí psychiatři Jiří Růžička a Oldřich Čálek a Regionální institut EPOCHÉ v Plzni, pod záštitou Leoše Horáka.⁵²

Jak uvádí Condrau, Boss daseinsanalýzu označil za nový způsob pozorování nebo novou empirickou výzkumnou metodu. Význam této metody spočívá jednak v požadavku upustit od všech teoretických abstrakcí a myšlenkových konstrukcí, a pak také v navrácení se zpět k bezprostředně daným jevům. Skutečná zkušenost totiž spočívá v bezprostředním vidění a poznání toho, co se ukazuje. Daseinanalýza zahrnuje a proniká filosofickou, psychologickou a psychoterapeutickou vědou o člověku, a zároveň se vzdává všech teoretických abstrakcí, předpokladů a vysvětlení, které jsou jevům myšlenkově podsouvány.⁵³

Mezi nejdůležitější díla Medarda Bosse patří *Körperliches Kransein als Folge seelischer Gleichgewichtsstörungen* (1940; *Fyzická nemoc v důsledku duševní poruchy*), *Sinn und Gehalt der sexuellen Perversionen* (1947; *Význam a smysl sexuálních perverzí*), *Der Traum und seine Auslegung* (1953; *Sen a jeho výklad*), *Einführung in die psychosomatische Medizin* (1954; *Úvod do psychosomatické medicíny*), *Psychoanalyse und Daseinsanalytik* (1957; *Psychoanalýza a daseinsanalytika*), *Indienfahrt eines Psychiatres* (1959; *Psychiatrova cesta do Indie*), *Grundriss der Medizin und Psychologie* (1971; *Nárys medicíny a psychologie*), *Es träumte mir vergangene Nacht*

⁵¹Srov. ČÁLEK, Oldřich. *Úvod do daseinsanalýzy*. (s. 7-8); HLAVINKA, Pavel. *Daseinsanalýza: Setkání filozofie s psychoterapií*. (s. 58); BOSS, Medard. *Psychosomatická medicína*. (s. 1); CONDRAU, Gion. *Daseinsanalytická teorie neuróz a psychoterapie*. (s. 75-79); internetové stránky www.medardboss.ch.

⁵² ČÁLEK, Oldřich. *Úvod do daseinsanalýzy*. (s. 8); Pavel. *Daseinsanalýza: Setkání filozofie s psychoterapií*. (s. 58).

⁵³ CONDRAU, Gion. *Daseinsanalytická teorie neuróz a psychoterapie*. (s. 19; 79-80).

(1975; *Včera v noci se mi zdálo*), *Vor der Psychoanalyse zur Daseinsanalyse* (1979; *Od psychoanalýzy k daseinsanalýze*).⁵⁴

Za vrcholné dílo jsou považovány *Základy medicíny*, které ale dnes známe pod názvem *Nárys medicíny a psychologie*. Změnou titulu se podle Stadlena, snažil se Boss vysvětlit, že by měly základy pro medicínu být také východiskem pro psychologii a sociologii. Nepřímo vyjadřuje, že medicína v daseinsanalytickém smyslu vždy již zahrnuje psychologii i daseinsanalýzu.⁵⁵ Condrau vysvětluje, čeho se týkají další Bossovy knihy. Např. v díle *Psychoanalýza a daseinsanalytika* se vyrovnává s tradiční psychoanalýzou tak, že se odvolává na Heideggerovu daseinsanalýzu. V *Psychiatrově cestě do Indie* zase pak zachycuje své zážitky a zkušenosti z jihovýchodní Asie.⁵⁶

To, co Bosse vedlo ke spojení psychiatrické medicíny a filosofie bylo to, že mu v psychiatrii, psychoterapii a psychologii chyběla orientace na podstatu lidského bytí. Jak uvádí Hermann ve svém článku, Boss věděl, že základ daseinsanalýzy by neměl být připisován lékařské vědě, ale pouze filozofickému myšlení, ve kterém lze nalézt odpovědi na otázky po bytnosti člověka.⁵⁷

4.2. Dasein v díle *Nárys medicíny a psychologie*

Boss ve svém díle *Nárys medicíny a psychologie* uvádí, že zkoumání základních rysů lidského Pobytu je rozvzpomínáním se na vlastní způsob bytí člověka. A podle něj právě toto rozvzpomínání se může otevřít prostor pro budování patologie a provozování terapie, které by byly přiměřené člověku a jeho Pobytu. Lidská existence se vyznačuje tím, že do způsobů chování, které vytvářejí její strukturu, pokaždé pouští celistvé a jednotlivé existence a navíc s nimi splývá. Na každém chování se vždy podílí celá bytost člověka, nikdy ne pouze jeho část, už jen proto, že lidská bytost je nedělitelná.⁵⁸

⁵⁴ České překlady jsou pouze orientační. Díla *Nárys medicíny a psychologie* a *Včera v noci se mi zdálo*, byla přeložena Oldřichem Čálkem a jejich přeložené názvy jsou oficiálně používány.

⁵⁵ STADLEN, Anthony. *Medical daseinsanalysis. Existential Analysis.* (s. 169).

⁵⁶ CONDRAU, Gion. *Daseinsanalytická teorie neuróz a psychoterapie.* (s. 80; 83).

⁵⁷ HERMANN, von Fridrich Wilhelm. *Medard Boss and Zollikon Seminars of Martin Heidegger. Existential Analysis.*(s. 156-157; 171).

⁵⁸ BOSS, Medard. *Nárys medicíny a psychologie.* sv. 1. (s. 29; 51); BOSS, Medard. *Nárys medicíny a psychologie.* sv. 2. (s. 39; 56).

Boss uvádí v této knize sedm základních rysů bytí člověka a rozvádí je. Jako první se zabývá prostorovostí Pobytu. Nejprve uvádí rozdíl v prostorovosti věci a člověka. Věci na svém místě zabírají určitý úsek, který se dá nějak měřit a počítat. Vyskytují se v nějakém geometrickém prostoru, který postrádá svět a život. Oproti tomu člověk se takto nerozprostírá. Lidské existování je totiž prostorové již v sobě samotném, protože jeho základním rysem, tedy rysem vlastního Pobytu, je otevřenost. Člověk není omezen tak jako věci, aby se vyskytoval na jednom prostorovém bodu, ale jeho základním rysem je otevřenost, ve které pojímá určité danosti. Dalším rozdílem je, že věci nemají ani nejmenší ponětí o vlastní přítomnosti v prostoru. Přesněji to uvádí Boss: „To, co „je v prostoru“ jen na způsob neživé věci, nemá ani to nejmenší ponětí o vlastní přítomnosti v prostoru, ani o jsoucnosti jakýchkoliv jiných daností, a už vůbec nic nechápe z významovostí a odkazovacích jsoucností, které vždy konkrétně vytvářejí to, co je jednolitému jsoucnu vlastní.“⁵⁹

V případě otevřenosti člověka, považované za základní rys, můžeme hovořit o určité možnosti vidění. Boss tvrdí: „Každý se však může pohroužit i do vidění a tím do bytí u toho, co není tělesně přítomné, ale dříve to už bylo vnímáno.“ A díky tomuto vidění můžeme dojít i k tzv. zpřítomnění něčeho, co nemůžeme smyslově vnímat a dokonce to ani uchopit jako jsoucnost. Můžeme si zpřítomnit např. vzdušný zámek. Když jej takto zpřítomníme, pak jsme u něj samotného, i když ne zcela tělesně. Z toho vyplývá, že zpřítomňování je určitý vlastní způsob „bytí u něčeho.“⁶⁰

V případě prostorovosti Pobytu můžeme hovořit o umístění se ve vztahu k bývalému, současnému i očekávanému. Proto s prostorovostí souvisí časovost, která je druhým rysem, který Boss ve svém díle uvádí. Čas je nám stejně jako prostorovost nějak známý. Nejběžnějším vztahem k času jsou pro nás hodiny, které nám čas určují a při pohledu na ně víme, kolik je právě teď hodin. Čas spočívá v tom, že mívá, ale zároveň stojí a mívá to, co v něm probíhá. S tím souvisí ustavičný tok času. Například řekneme: „Včera bylo devět hodin“. Tímto tvrzením hovoříme o minulosti. Když naopak tvrdíme, že za dvacet minut bude půl desáté, pak oznamujeme budoucnost. Z toho plyne, že čas rozdělujeme na minulost, přítomnost a budoucnost. Jedná se tedy o tři dimenze času, které vždy následují po sobě. Všeobecně se udržuje představa, že

⁵⁹ BOSS, Medard. *Nárys medicíny a psychologie*. sv. 1. (s. 30-34).

⁶⁰ Tamtéž (s. 37-39).

existuje určitá linie, na které se za sebou řadí nějaká bodová teď. Ovšem teď je pouze to, co je současné, neboli přítomné.⁶¹

Boss uvádí tři rysy času. Prvním je to, že čas je vždy časem na něco. Druhým rysem je jeho datovatelnost, a třetím je jisté trvání času, jeho jistá délka. Ovšem pak se přidává ještě čtvrtý rys, kterým je bytnost veřejnosti času. To konkrétně znamená, že každý čas, každé teď je vždy dostupné všem, kteří jsou spolu. Příkladem je sklenka, která stojí na stole. My můžeme říci, že zde byla dříve, než jsme ji spatřili, ovšem zůstává zde i přesto, že ji nevidíme. A současně zde zůstává i v budoucnosti. Tímto vycházíme z dedukce, že tato sklenka, o které hovoříme, trvá po nějaký čas, je tedy v čase. A protože sklenka je věc, pak můžeme zcela směle říci, že každá věc má svůj čas. Tím „svůj čas“ máme na mysli, že je po určitý čas používána. Je vyrobena pro nějaký účel a po dobu používání za určitým účelem je zároveň i časem k něčemu. Např. sklenka je vyrobena pro účel, že se z ní bude pít. Ovšem tato sklenice byla vyrobena člověkem a také za účelem, že z ní bude pít právě člověk.⁶²

Stejně jako věc je v čase i člověk. Čas se člověka týká tak dlouho, dokud trvá ve svém Pobytu. U člověka se často používá spojení „mít čas“, které ovšem nemá stejný význam jako např. mít dům. Mít dům znamená ve smyslu dům vlastnit, být jeho majitelem. Majitelem času se člověk nikdy stát nemůže, proto jej ani nikdy nemůže vlastnit. Hezký příklad je, když řekneme, že máme úzkost. Pokud má někdo úzkost, neznamená to, že by ji nějakým způsobem vlastnil, ale ocitá se v ohrožení, cítí ohrožení a strachuje se. Tady se ale ukazuje, že když řekneme, že máme úzkost, vlastně tím vyjadřujeme, že nemáme jistotu nebo bezpečí. Úzkost je v tomto případě tím, co nás tzv. „drží v hrsti“, co nás ohrožuje. Každopádně jedná se o určitou abstrakci, kdy máme úzkost, tedy nějaký pocit, který není fyzicky hmatatelný, což je rozdíl oproti tomu, když máme dům, který fyzicky existuje. Společně „mít čas“ a „mít úzkost“ je to, že se jedná o vlastní způsob lidského bytí. Co už je rozdílné, je to, že mít úzkost znamená, že Pobyt je nějakým způsobem vyladěn na určitý pocit. Oproti tomu „mít čas“ značí, že člověk existuje ve vztahu vůči něčemu, s čím se setkává, a zároveň tento vztah uskutečňuje. Člověk čas využívá ve svém existování, disponuje s ním, a to v onom trojdimenzionální vztahu, tedy v minulosti, přítomnosti a budoucnosti.⁶³

⁶¹ BOSS, Medard. *Nárys medicíny a psychologie*. sv. 1. (s. 40-41).

⁶² Tamtéž (s. 43-47).

⁶³ Tamtéž (s. 48-50).

Třetím základním rysem lidského bytí je tělovost člověka. Boss uvádí, že: „Tělovost sama svádí k tomu, aby byla chápána jako přírodní těleso, které je – tak jako všechna ostatní přírodní tělesa – hotově po ruce jako něco, co spočívá samo v sobě a pro sebe na jednom vždy určitém místě uvnitř předem daného, představovaného světového prostoru.“ Ovšem toto určení je typické pro přírodovědecké zkoumání, kterému se Boss vyhýbá. Pro *daseinsanalýzu* je tělovost něco jiného. Hranice těla a hranice tělesa se zásadně liší. Hranice těla se kryjí s hranicemi otevřenosti mého světa. Jsou spolu navzájem identické, a proto se mění v nepřetržitém střídání zužování a rozšiřování vztahu ke světu. Člověk je tedy vždy a všude někde zde.⁶⁴

Lidský pobyt je vztažeností člověka k tomu, s čím se setkává. V souvislosti s tím můžeme hovořit o vzájemném spolubytí v jednom společném světě, které je také čtvrtým rysem Pobytu. Opakem vzájemného spolubytí je osamělost. Jak píše Boss: „[...] Lidská osamělost by nemohla vůbec být, kdyby se člověk již v základě nepřikláněl k druhým lidem. Osamělý může být jen ten, jehož bytost vyznačuje „původní spolubytí s druhými“, kteří jsou s ním stejní. Osamělost již sama ze sebe vždy již také odkazuje ke vzájemnému spolubytí.“⁶⁵ Takže jinými slovy: kdyby člověk neměl možnost poznat spolubytí s druhými lidmi, nemohla by se pak dostavit osamělost. A spolubytí tedy není nic jiného než to, že se lidé vždy zdržují u týchž věcí svého společného světa, a to především u těchto věcí samotných. Každý člověk má svůj vlastní světový Pobyt, který má ale zároveň společný s druhými lidmi, a to jedinečným způsobem. Druzí lidé se člověku ukazují vždy bezprostředně a bez veškerého hypotetizovaného vcit'ování jako bytosti stejné jako je on sám.⁶⁶

Dalším rysem lidského Pobytu je vyladěnost. Každé lidské bytí je již předem vyladěné, proto se nemůže stát, že by ladění na nějakou náladu vzniklo z dodatečné příčiny. Všechny nálady, kterých je člověk schopen, mu jsou dány jako možnosti jeho existování vždy již od začátku. Vždy můžeme upadnout do té či oné nálady prostřednictvím přeladění dotyčného Pobytu. Jak Boss uvádí: „V bytostném rysu vyladěnosti našeho existování však nespočívají jen mnohotvárné druhy nálad a pocitovostí: štěstí a smutek, střízlivost a lítostivost, lhostejnost, nuda a úzkost. Také naše vášně, naše city a afekty patří do rámce tohoto existenciálního rysu: do vyladěnosti

⁶⁴ BOSS, Medard. *Nárys medicíny a psychologie*. sv. 1. (s. 56-57; 60).

⁶⁵ Tamtéž (s. 62).

⁶⁶ Tamtéž (s. 62-63).

našeho Da-Sein.“⁶⁷ Každé vyladění je určitým druhem a způsobem otevřenosti lidské bytosti. Převládající vyladění, jako je např. cit, vášně nebo afekt, jsou pro nás pak samotné otevřeným stavem, ve kterém se právě pohybujeme, ve kterém stojíme u věcí, u sebe sama i u svých spolulidí. Afektem je např. hněv. Vášní je zase např. nenávist. Obojí, jak afekt, tak nenávist, ale nazýváme citem. Rozdíl mezi nenávistí a hněvem je jednoznačný. Hněv si nemůžeme předem předsevzít, ani se pro něj rozhodnout, přepadá nás nepřipravené. Je to záchvat, náhlý a bouřlivý. Oproti tomu nenávist nás již někdy přepadla, živila jsme ji v sobě a neustále stoupala tak, až nakonec vypukla na povrch.⁶⁸

V souvislosti s náladou můžeme hovořit o tzv. uvolněné pohodě, která je zároveň štěstím. Být šťastný je pocitovost, na kterou je Pobyť nastaven tehdy, když je mu otevřeno uskutečňování všech možností chování. V tomto naladění je člověk schopen vzít v potaz i možnost svého vlastního úmrtí, jakožto nějakou naplněnost lidského bytí. Tím se odlišuje od úzkosti, která považuje smrt za ztrátu opory, zánik a nemoci tu nadále být. Např. když se matka strachuje o život svého dítěte, tak se jí zmocňuje úzkost proto, že se bojí zničení sebe sama. Protože přerušením tohoto vztahu by došlo zároveň k narušení jejího Pobytu.⁶⁹

Další základní lidskou pocitovostí je vyladěnost smutku, která je běžná pro zdravého člověka a je potřeba ji odlišit od patologického smutku, kterým je nevrlost, mrzutost apod. Na pravý smutek se lidské bytí vyladí při tom, když dojde ke ztrátě nějaké blízké osoby či věci nebo poškození vztahu k nim. Zde se nabízí daný příklad ženy, které zemřel manžel nebo ji opustil kvůli jiné ženě. Tomuto Pobytu bylo něco odebráno. Smutek člověk nezná jen pokud mu je něco sebráno, ale proniká celé existování člověka neustále. Proto se také smutek považuje za základní pocitovost, tedy za existenciál.⁷⁰

Během lidské existence ve světě je dána také určitá paměť a dějinnost, která je šestým, Bossem uvedeným, rysem lidského bytí. Určité danosti světa jsou právě tím, co se nám při myšlení a vzpomínání bezprostředně ukazuje i se všemi významovostmi a odkazovacími souvislostmi. Proto myšlení je považováno za způsob chování, při kterém si neustále vybavujeme to, co se nás dotýká, co nás oslovuje. S myšlením souvisí paměť, která není ničím jiným než podržováním a které se připisují dva způsoby

⁶⁷ Viz BOSS, Medard. *Nárys medicíny a psychologie*. sv. 1. (s. 64-65).

⁶⁸ Tamtéž (s. 65-66).

⁶⁹ Tamtéž (s. 67-68).

⁷⁰ Tamtéž (s. 69-70).

lidského chování. Prvním z nich je možnost zpřítomnit si tematicky nějakou danost, kterou jsme dříve vnímali, ale ona mezitím ustoupila do nepřímého druhu přítomnosti. Ovšem existuje rozdíl mezi zpřítomňováním nějaké danosti a vzpomínáním si na minulé události. Například, když si zpřítomníme prázdninový dům v horách, tak si ho pouze vybavíme, bez jakéhokoli vztahu. Ale když si vzpomene, jak jsme ho v roce 1945 koupili, pak už k němu máme nějaký vztah a jedná se o vzpomínku. Podstatný rozdíl je tedy určitá činnost, na kterou vzpomínáme.⁷¹

V případě vzpomínání se nabízí i pojem zapomínání. Může se např. stát, že u přítele zapomeneme deštník. Ovšem nejedná se o zapomínání v tom smyslu, že se deštník ztratil z celku věcí, které jsou přítomné v našem světě. Víme, že máme deštník a že někde je, protože kdybychom toto nevěděli, pak bychom si na něj nemohli rozpomenout a tím jej zpřítomnit. Deštník se právě jen přesunul do vzdálené nepřítomnosti. Zapomenutí zde má význam, že něco odplynulo z bezprostředně myšlené přítomnosti do přítomnosti netematické, nemyšlené, tedy do nepřítomnosti.⁷²

Posledním rysem lidského bytí člověka, který Boss uvádí, je smrt a smrtelnost člověka. Lidské existování vždy začíná narozením a končí smrtí. Těmito dvěma událostmi se stává Pobyť ohraničený. Boss píše, že: „Smrt je tou hranicí lidského Pobytu, kterou nelze předstihnout. Ve smrti každého Pobytu jakožto tělesného bytí ve světě nachází svůj konečně platný konec.“⁷³ Člověk umírá způsobem, že od samého začátku předem ví o své smrtelnosti, což patří mezi jeden z nejdůležitějších znaků lidské existence. Tím, že člověk ví o své vlastní smrti, je nucen, aby se k ní neustále nějakým způsobem vztahoval, což znamená, že na základě toho můžeme lidské existování nazvat bytím k smrti. Smrtelnost je zároveň něčím, co k člověku již původně patří a stává se jeho vlastním bytostným rysem.⁷⁴

Člověku se poznání o smrtelnosti dostává prostřednictvím umírání jiných lidí, nikoliv z vlastní zkušenosti. Toto vědění nechává ale zmizet v myšlence, že sice i on jednou zemře, ale zatím ještě ne. Tím dochází k degradaci smrti na událost vzdáleně budoucí. U dětí je pojetí smrti poněkud zvláštní. Před pubertou se smrti obvykle nebojí, protože sami sebe nepovažují za bytost, která by byla odkázaná sama na sebe, která by byla do sebe uzavřená. Naopak se považují za bytosti, které něco přesahuje, a to

⁷¹ BOSS, Medard. *Nárys medicíny a psychologie*. sv. 1. (s. 72-73).

⁷² Tamtéž (s. 73-74).

⁷³ Tamtéž (s. 77- 78).

⁷⁴ Tamtéž (s. 78-79).

přesahující jsou rodiče. Kdežto v pubertě většinou nastupuje úzkost ze smrti, protože jsou si vědomi toho, že jsou sami do sebe uzavřeni, sami si vytváří svou jedinečnost a spočívají sami na sobě. Proto se děti v pubertě smrti bojí a upadají před ní do paniky.⁷⁵

4.3. Psychosomatika v Bossových textech

Boss uvádí, že pro fenomenologickou psychosomatiku jsou nejdůležitější existenciály, jako je prostorovost, časovost, vyladěnost, konečnost a tělovou. Tyto rysy lidského bytí tvoří původní nerozpojitelný svazek, který prostupuje každé lidské chování a dává mu být tím, čím je. Kdyby došlo k tomu, že by jediný existenciál chyběl, pak bychom před sebou neměli celého člověka. Proto nemůže existovat fenomén, který by nebyl také tělový. A toto tělové bytí patří k bezprostřednímu lidskému existování. Existence se pak vyznačuje svou otevřeností vůči světu, která spočívá ve schopnosti pojímat přítomnosti a významovosti toho, s čím se setkáváme. A v tomto případě se jedná o vztaženost k lidem nebo věcem.⁷⁶

Velkým tématem ohledně psychosomatiky se stalo pojetí odporu v *daseinsanalýze*. Jedná se o odpor proti nápadům, což jsou myšlenky, vzpomínky nebo představy, které se nám vybavují. A tento odpor proti nápadům je chováním vůči danostem, které se zjevují analyzovanému z otevřenosti světa. Analyzovaný chce tomuto vybavování zabránit, a to tak, že od nich odhlíží nebo je vynechává. Chová se tak, že dané nápady považuje za něco, co ho ohrožuje a co nemá být. Toto chování mu ale způsobuje utrpení a tím neurózu. Ovšem pokud by nechal volný průběh oněm nápadům, došlo by k větší otevřenosti světu. V *daseinsanalýze* se *daseinanalytik* drží toho, že odpor je specifickým chováním člověka k svému vlastnímu nápadu. Odporování je nesvobodným uzavřením se a vyvěrá z úzkosti, že pokud se tomuto neznámému otevře, něco ztratím.⁷⁷

Konkrétně v Bosově díle *Nárys medicíny a psychologie* uvádí Boss případ paní Reguly Zürcherové. Během svého života trpěla řadou zdravotních obtíží, jako např. bolestmi břicha, zácpou, bolestí prsou, průjmami atd. Tyto symptomy během terapie vymizely. V devatenácti letech se provdala za přítele z mládí, který byl jen o málo starší

⁷⁵ BOSS, Medard. *Nárys medicíny a psychologie*. sv. 1. (s. 78-80).

⁷⁶ BOSS, Medard. *Psychosomatická medicína*. (s. 9).

⁷⁷ Tamtéž (s. 19-20).

než ona. O dva roky později porodila své první a jediné dítě. Ve svých 28 letech vyhledala psychoterapeuta, protože propadala těžkým depresím a trápily ji sebevražedné myšlenky. Psychoterapeutické ošetřování mělo trvat tři roky a mělo obnášet více než 600 analytických sezení.⁷⁸

Její otec byl diktátorský typ a nesnesl ani nejmenší odpor. Mimo to trpěl výbuchy vzteku. Její matka byla naivní, citově chladná. Dcerám kladla na srdce, že všichni muži jsou stejní jako její otec. Vybrala si muže, který se jí zdál odlišný od jejího otce. Ve skutečnosti toto manželství nebylo šťastné. Její manžel byl citově chladný, a to i sexuálně. Toto jí potvrdilo tvrzení její matky, že všichni muži jsou stejní. Několik týdnů po narození dcery se objevily fobické symptomy. Měla neodolatelnou chuť bodat nožem do tělíčka své dcerky, a co víc, přidávaly se i choutky ji rdousit vlastníma rukama. Fobie se přehoupla až v halucinace, kdy se jí zdálo, že okolo ní jsou všude nože. Když se tyto halucinace dostavily, bylo jí jasné, že musí vyhledat pomoc. V oné době byla totiž i blízko sebevraždě.⁷⁹

Během sezení se Regula terapeutovi svěřila se snem, který ji od dětství pronásleduje. Ve snu byla vždy úplně nahá, opuštěná, úzkostně schoulená a nacházela se, sedíc v podřepu, v rohu prázdného železničního nákladního vagónu. Vagón stál na dně nekonečného, temného ledově studeného oceánu, který neoživovala ani jediná rybka, ani jediná rostlina. Žena navíc vždy strašně mrzla. Terapeut tento sen několik dní nechal tak, jak byl, pak užil fenomenologickou metodu, na základě které vyhodnotil sen jako takový, že odkrývá pacientčin těžce deformovaný život, včetně opuštěnosti a úzkosti.⁸⁰

Regula se nakonec s mužem rozvedla. Po nějaké době potkala muže, a když získala možnost plně milovat, zmizely fobie, halucinace i nutková touha bodat do dcerky. Ovšem jejich vztah neměl šťastný konec. Muž byl odvelen do vojenské služby a už se nevrátil. Po té se znovu objevilo nutkové bodání a touha škrtit svou dceru. Zkoušela různé sexuální vztahy, ovšem ani to nepomáhalo. Pět let po zakončení psychoanalytické léčby našla manželského partnera, který ji miloval tělem i duší. Od té doby nepoznala znovu touhu po bodání nebo rdoušení. Regula sama uvedla, že díky daseinsanalýze našla sama sebe a své pravé bytí. Podle daseinsanalýzy Regula byla

⁷⁸ BOSS, Medard. *Nárys medicíny a psychologie*. sv. 1. (s. 7-22).

⁷⁹ Tamtéž (s. 7-22).

⁸⁰ Viz BOSS, Medard. *Nárys medicíny a psychologie*. sv. 1. (s. 7-22); BOSS, Medard. *Nárys medicíny a psychologie*. sv. 2. (s. 62-63).

vždy naladěna na radost, ovšem nepotřebovala být produkována. V setkání s milovaným mužem se pouze naplnila a tímto naplněním zmizely i fobie, halucinace a touha zabít dceru.⁸¹

V knize *Od psychoanalýzy k daseinsanalytice* se objevuje text *Analýza jednoho sadisty*, ve kterém se uvádí kazuistika jistého pana F. V jeho rodině se vyskytovaly mnohé duševní choroby a endokrinní poruchy, jako obezita a mírná akromegalie. Otec byl povoláním knihař a jevil se jako chladný a přísný muž. Matka působila spíše jako vřelá a otevřenější. Pan F. se narodil jako druhé dítě, během školní docházky prokazoval nadprůměrnou inteligenci. Ve dvanácti letech se chtěl stát katolickým knězem, proto vstoupil do semináře, ze kterého ale brzy odešel, když byl svědkem vzájemné onanie několika spolužáků. To v něm probudilo úzkost. Jeho inteligence byla nadmíru v pořádku, ovšem city mu činily jisté obtíže. Domníval se, že mu sourozenci ani rodiče nerozuměli. Navíc jej matka zradila, když prozradila otci tajemství o jeho lásce v jedenácti letech. Otec pak tento jeho první vztah rozbil.⁸²

U pana F. se ukázala patrná afektivní porucha, a to i v jeho pohlavním vývoji. Od rozbití první lásky se nepouštěl do žádného hlubšího vztahu. Všechny mu připadaly jako povrchní hra a nikdy jej neuspokojily. Ve dvaceti letech navázal vztah s o šestnáct let starší partnerkou, která žila v bezdětném manželství. Nejprve pro něj tento sexuální vztah nic neznamenal, ale později nabýval tento styk se ženou stále zřetelnějších sadomasochistických rysů. Začal svou milenku kousat, bít a rdousit. A čím byly sexuální praktiky perverznější, tím větší citová vazba se k ní vytvářela. Ale brzy se tyto sadistické tendence vystupňovaly až k tomu, že milenku rdousil až na pokraj usmrcení. Došlo to až tak daleko, že milenka ukončila vztah. Čím častěji a silněji ho přepadaly jeho vražedné impulsy, tím těžší a úpornější zápas s nimi musel vést. Jednoho dne pozval svou kolegyni na procházku, aby si s ní pohovořil o pracovní záležitosti. Ovšem přišlo na něj nutkání tuto dívku uškrtnout. Nemohl odolat a zřejmě by svůj čin dokonal, kdyby mu oběť nevyklouzla. Pak ihned získal sebevládu a dívce se omluvil. Na základě tohoto činu vyhledal pomoc v ústavu.⁸³

Vypověděl, že během rdoušení se cítil tak, jako by byl současně dvojité osobou. Stál prý mimo sebe a musel přihlížet, jak někdo druhý v něm rdousí dívku. Na sexuální uspokojení během činu si nepamatoval, jen si vzpomínal, že po něm si připadal

⁸¹ BOSS, Medard. *Nárys medicíny a psychologie*. sv. 1. (s. 7-22; 64).

⁸² BOSS, Medard. *Vybrané statě z daseinsanalytických prací Medarda Bosse*. (s. 2-4).

⁸³ Tamtéž (s. 4-5).

uvolněnější než předtím. Z tělesného vyšetření ovšem nevzešel žádný patologický nález. Během pobytu na klinice jej nejprve sužovaly stavy napětí, nevolnost, vzrušení a vražedné impulsy. Ovšem uvedl zvláštnost, že nepocituje vůči oběti žádný soucit. Naopak zastával názor, že smrt člověka není nic zlého a že vyjde nastejno, zda člověk zmizí dříve či později. Na základě všech dat klinického pozorování, byla uvedena diagnóza „sexuální perverze sadismu, spojená s nutkavými stavy a návazným zakalením paměti, na bázi schizoidní psychopatie“.⁸⁴

Pacient byl nejprve léčen psychoanalýzou, která trvala více než osm měsíců. Poté byl propuštěn a léčen ambulantně. Následnou terapií bylo zjištěno, že se stydí za své city. Také se přiznal k dřívější úzkosti. V dětství se mu často vysmívali za jeho citlivost a pláč, což došlo tak daleko, že začal své city skrývat. Společně s analytikem pak pracovali na tom, že si znovu prožíval citové založení, aby získal jistotu, že nepřátelství a pohrdání vůči citům, nemá platnost pro celý svět. Během analýzy se z pana F. vyvinul mnohem svobodnější, přístupnější a otevřený člověk. Dokonce si našel ženu o několik let mladší, se kterou se oženil a stal se otcem dítěte.⁸⁵

V textu *Jak jednomu terapeutovi splaskla jeho biopsychologická hvězda* se zabývá Boss případem lékařky, která se nenechala „obalamutit“ psychoanalytickou terapií, proto Boss vyzkoušel daseinsanalytickou terapii, která jí maximálně vyhovovala. Pacientce zemřel otec a ona se stala vnitřně ochablá, neschopná cokoli pociťovat. Ztratila zároveň schopnost soustředit se, pamatovat si nebo rozumět tomu, co čte. Rovněž trpěla nespavostí a sebevražednými tendencemi. Začaly se navíc objevovat halucinace v podobě obličejů a masek, které se vždy nějak pitvořily. Pak potřebovala do ruky tužku a papír, aby mohla ony obličejy nakreslit. Z počátku to byly tváře starých tet, které ji obklopovaly po celé její mládí. Pak se začaly objevovat obličejy kněží z její sekty, kteří její život zatemňovali od raného dětství. O několik měsíců později začala vnímat i šepot, který ji obviňoval z nemorálnosti. Několik týdnů na to, se objevilo ještě chronické pronásledování. Např. motocyklisté, které potkávala na ulici, byli podle ní armádní vyzvědači.⁸⁶

Boss, jakožto terapeut, se snažil nejprve používat psychoanalýzu. Ovšem pacientka tuto snahu neoceníla, ba naopak zkritizovala a zavrhlá. Nalezl proto inspiraci v knize *Bytí a čas* Martina Heideggera, kde jej oslovila otevřenost myšlení. Začal tedy

⁸⁴ Viz BOSS, Medard. *Vybrané statě z daseinsanalytických prací Medarda Bosse*. (s. 6-8).

⁸⁵ Tamtéž (s. 8-25).

⁸⁶ Tamtéž (s. 29-33).

v léčbě pacientky používat daseinsanalýzu. Požádal ji, aby se ještě jednou otevřela všemu, co má právo být. Aby nechala všechny špiony vstoupit a dala jim možnost, aby si dělali, co chtějí. Od té doby trpělivě snášela halucinace a špiony, kteří ji pronásledovali s tajnými zbraněmi, probíjeli jí tělo elektrickými šoky, uťali jí nohy až ke kolenům. A ona to nechala vše proběhnout. Dále se událo to, že se pacientce začaly objevovat nové halucinace v podobě dívčích obličejů a později se z nich staly tvářičky malých dětí. Boss ji na tuto změnu upozornil a zároveň vyslovil otázku, zda se tváře malých dětí nemohou týkat oblastí, ve které je zdravá a šťastná. „Dovolil“ jí v podstatě znovu se stát dítětem. Najednou nastala obrovská změna. Pacientka celý život byla posedlá výkonem, až nadmíru svědomitá. To se nyní zhroutilo. Stala se dítětem, které si dumlalo palec, bouchalo se a vrískalo. Ovšem toto její šťastné, znovu prožité dětské období netrvalo dlouho.⁸⁷

Později se začala v halucinacích objevovat maskovaná žena, která podle Bosse znázorňovala oblast životních možností, a to konkrétně sféra vztahů k mužům. Po vyřčení tohoto názoru se pacientce začaly objevovat v halucinacích spíše prostitutky. Ovšem po těchto halucinacích se stala alespoň na chvíli zralejší, ženská a plná energie. Pak se ale opět vrátila do mírné deprese a pochybování. Vrátily se halucinace a panická úzkost. Po nějaké době terapie se zase navrátila k „dětskému období“. Tvrdila, že když se chová jako dítě, je sama sebou. Navíc zmizely i halucinace. Tato období šťastného dětství a psychotický stav se ještě několikrát vystřídaly. Chorobná fáze vždy nastala tehdy, když došlo ke střetu se vztahovými možnostmi, ve kterých měla být dospělou ženskou existencí. Pacientka začala opracovávat kameny jako sochařka a začala smýšlet pozitivně vůči mužům ve společném bdělém stavu a světě. Již se u ní přestaly objevovat schizofrenní symptomy. Dokonce se proslavila jako sochařka a našla trvalý milostný vztah.⁸⁸

Pacientce nebyly v životě dopřány tělesně erotické způsoby chování ve vztazích k mužům. Od dětství byla vedena, aby si tyto vztahové možnosti držela od těla. Ovšem tyto vztahové záležitosti náležely jejímu existování. Evidentně jí chyběl vztah k nějakému muži, ale protože žila v domnění, že se jedná o něco nedůstojného a hříšného, dostavily se i halucinace, které ji v tomto ujišťovaly. Daseinsanalýza jí pomohla otevřít se těmto halucinacím a uvědomit si sebe sama a svou podstatu. Díky

⁸⁷ BOSS, Medard. *Vybrané statě z daseinsanalytických prací Medarda Bosse*. (s. 33-44).

⁸⁸ Tamtéž (s. 44-53).

terapii se stala svobodnou bytostí, kterou nikdy doopravdy nebyla. Celý život totiž dělala to, co se od ní očekávalo. Nyní mohla být sama sebou. Na základě toho pak vymizely i všechny schizofrenní symptomy.⁸⁹

5. Daseinsanalytické pojetí snů

5.1. Daseinsanalytický výklad snů

Při daseinsanalytickém výkladu snů se používá tzv. fenomenologický přístup, který spočívá v tom, že všechno to, co se pacientovi ve snu zjeví, se ponechává být tím, čím to je. Jedině tak totiž sny mohou být odrazem jedinečnosti člověka, jeho existence ve světě a tím, jakým způsobem žije. Sny a snění daseinsanalýza považuje za důležitou součást lidského existování. Pokud by totiž došlo k nějakému přetváření nebo „překrucování“ snu, stalo by se ze snu něco jiného než původně bylo. Takže ve snu např. nůž zůstává nožem a pes psem. Veškerá symbolika, kterou můžeme nalézt např. v psychoanalýze nebo Jungových výkladech snů, se v daseinsanalýze neobjevuje. To, co se zjevuje ve snění, se nepokládá za symboly, které by znázorňovaly nějaké skryté pozadí. Důležité pro daseinanalýzu jsou pouze významy a souvislosti věcí samých.⁹⁰

Snění ve spánku není nikým řízeno, a proto si ani člověk sám sny nemůže vytvořit. Ke snům podle daseinsanalýzy dochází zcela samo od sebe. Vznikají na základě událostí a životních dispozic, které daného člověka potkaly. Ve snech se odráží to, jak člověk ve světě existuje, a také ladění, ve kterém se existence nachází v bdělém stavu. Velmi často se stává, že se ve snu ocitne v situaci, kterou si v bdělém stavu dostatečně nepřipouští.⁹¹

Ve snu se ve většině případech zjevuje mnoho různých událostí, lidí, zvířat nebo míst. Zkrátka sny jsou velmi složitou záležitostí, kterou není lehké rozluštit. Vyznačují se zejména svou mnohoznačností. Proto si daseinsanalýza zakládá na

⁸⁹ BOSS, Medard. *Vybrané statě z daseinsanalytických prací Medarda Bosse*. (s. 38-39).

⁹⁰ Srov. ČÁLEK, Oldřich. *Úvod do daseinsanalýzy*. (s. 23); ČÁLEK, Oldřich. Fenomenologie jako vhléd a výzva. *Tvar*. (s. 1-4); ČÁLEK, Oldřich. *Daseinsanalytický výklad snů*. (s. 8-9); VEDFELT, Ole. *The dimensions of dreams*. (s. 143); BOSS, Medard. *Včera v noci se mi zdálo*. (s. 23; 27 -29).

⁹¹ ČÁLEK, Oldřich. Fenomenologie jako vhléd a výzva. *Tvar*. (s. 1-4); ČÁLEK, Oldřich. *Daseinsanalytický výklad snů*. (s. 8); BOSS, Medard. *Včera v noci se mi zdálo*. (s. 43-44; 135).

jedinečném výkladu snu každého člověka. Nevytváří si žádné modely. Vše závisí jen na tom, jak souvisí s životem snící osoby a s tím, co se jí daný sen snaží ukázat.⁹²

Výklad snu probíhá na základě dialogu terapeuta s pacientem neboli snící osobou. Zde platí, že terapeut je zde spíše průvodcem, který pomáhá pacientovi snu porozumět. Ovšem důležitou podmínkou je, že terapeut do výkladu nekládá smysl. Zároveň musí mít neustále na mysli, že dialog může zajít pouze tak daleko, kam pacient dovolí. Smysl se dá vyložit na základě pacientova života a toho, jak on sám sen vidí. Na podstatu snu a jeho smysl tedy musí přijít sám pacient. Terapeut se smí dotazovat, ale i tak musí být otázky otevřené, nesmí obsahovat již skrytou odpověď a nesmí mít nárys sugesce. Otázky by se měly týkat toho co konkrétní události nebo postavy ve snu znamenají pro danou osobu. Terapeut by se dále měl zdržet vlastních výkladů. Na tom, co si o snu myslí terapeut, podle daseinsanalýzy, nezáleží. Důležité je, jak sen chápe pacient a jak souvisí s jeho životem nebo konkrétní situací, ve které se ocitá. Sama snící osoba by totiž měla dojít k momentu, že sama vyloží podstatu snu. Může se ovšem stát, že i po vyčerpání všech otázek, které měly být nápomocné k pochopení snu, stále pacient nezná jeho podstatu. Pak terapeut může vyslovit vlastní výklad. Ovšem i tak zde platí podmínka, že pokud daná osoba s výkladem nesouhlasí nebo ji jinak výklad nevyhovuje, terapeut to musí respektovat a podřídit se. Výklad je platný, když ze všech údajů vyplyne nějaký smysl.⁹³

U snu se také může stát, že je jeho smysl zcela jasný ihned. Pak není nutné dotazování a pacient sám chápe, co sen znamená. Čálek např. uvádí sen mladé pacientky, které se zdálo, že plave vedle člunu, ve kterém sedí její matka a stlačuje jí hlavu pod vodu. Zde je výklad jasný. Pacientka je viditelně pod velkým vlivem své matky. Ovšem smysl snu je platný v okamžiku, kdy sama pacientka tuto skutečnost přijme a ztotožní se s ní.⁹⁴ Dalším příkladem je takový sen, ve kterém se mladá žena obléká do plavek. Nechá si od matky horní díl uvázat, ale její matka šňůrku utahuje tak silně, až ji škrtí a dusí. Dcera si chce toto sevření uvolnit, proto žádá matku, aby ji radila jak má postupovat. Ovšem na základě rad její matky se spíše šňůrky ještě více utahují.

⁹² ČÁLEK, Oldřich. *Daseinsanalytický výklad snů*. (s. 11-12; 28).

⁹³ ČÁLEK, Oldřich. *Fenomenologie jako vzhled a výzva. Tvar*. (s. 1-4); ČÁLEK, Oldřich. *Daseinsanalytický výklad snů*. (s. 13; 15; 25).

⁹⁴ ČÁLEK, Oldřich. *Daseinsanalytický výklad snů*. (s. 15).

Tento sen ukazuje to, jaký vliv má matka na dceru, slepě jí důvěřuje, ale neuvědomuje si, že po uposlechnutí matčiných rad je situace ještě horší.⁹⁵

Stejně jako se stane, že je sen velmi snadno rozluštitelný, tak se také může objevit takový, který je neprůhledný a jeho smysl nejasný. Dokonce je možné, že není vyložen nikdy. Nebo jsou sny, které se luští tzv. na pokračování, protože se jejich významy nacházejí až postupem času.⁹⁶

Výklad snů z daseinsanalytického hlediska má svůj určitý a daný postup. Nejprve terapeut nechá snící osobu, aby vyprávěla svůj sen, aniž by do toho nějak zasahoval. Poté, co je ukončeno popisování snu, následuje terapeutova otázka, zda tomu snu osoba nějak konkrétně rozumí. Pokud je odpověď kladná, pak si vyslechne pacientův výklad a to, jaký význam pro něj sen má. Následují dvě možnosti. První je dále pokračovat v interpretaci, a to v případě, že je nějaká nejasnost, kterou pacient vůči snu chová. Druhou je, že pacientovi je vše jasné, tudíž již není důvod s výkladem dále pokračovat. Pokud se i nadále pacient chce snem zabývat, zrekapituluje terapeut výklad tak, jak mu byl v podobě snící osoby podán. Tím se zároveň terapeut přesvědčuje o tom, že vše správně pochopil a nic nevynechal. Pokud snící s výkladem souhlasí, je výklad platný. V případě, že, pacient sen zcela nepochopil, následuje dotazování. Nejprve se určuje místo a čas, ve kterém se děj snu odehrává. Pak se terapeut ptá na osoby, nebo jiné postavy, věci, činnosti a děje, pocity, které se ve snu vyskytují. Na základě toho, co pro pacienta znamená místo nebo osoby, se sbírají a hromadí předpoklady významu snu. Nesmí se zapomínat na to, že daseinsanalýza klade důraz na to, aby sám pacient nahlédl do podstaty snu. Pokud se ale pacient stále nepřibližuje významovosti snu, může terapeut začít klást otázky, které nabízejí výklad. Ale jak již bylo uvedeno výše, záleží pouze na snící osobě, zda s výkladem bude souhlasit či nikoli. Další fází je pak srovnání snu s bdělým životem daného člověka. Zde se nabízí otázka zda mu situace ve snu nepřipomíná něco z jeho bdělého života.⁹⁷

Někdy se může stát, že během výkladu terapeut zcela nesouhlasí s tím, jak pacient svůj sen chápe. Proto tedy může naznačit, že s něčím nesouhlasí, a uvede proč. Na základě toho se pak ptá, proč si onu věc vykládá právě tak a tak. Ale ani tak danou osobu nepřesvědčuje o svém názoru. Příkladem je sen, který uvádí Čálek. Pacientce se zdálo, že v metru potkala svou matku, která jinak bydlí na venkově. Matka omdlela a

⁹⁵ ČÁLEK, Oldřich. *Daseinsanalytický výklad snů*. (s. 20-21).

⁹⁶ Tamtéž (s. 21; 29).

⁹⁷ Tamtéž (s. 24-25).

dcera ji jako malé dítě v náručí vynesla ven. Pacientka si sen vyložila tak, že je na základě snu upozorňována na vlastní stárnutí. Terapeut ovšem byl jiného názoru. Podle něj sen spíše hovořil o vztahu, jaký chová pacientka k matce. Na závěr výkladu pacientka uznala, že k matce ve skutečnosti chová rozporuplné pocity, a že by se jí měla snažit více pomáhat. Stejně jako tomu činila ve snu.⁹⁸

Existují také sny, které se stále jedné a též osobě vracejí či se opakují. Ovšem pokaždé přináší nějaký nový poznatek. I přesto, že jsou sny různé, mohou obsahovat určitý společný znak. A na tomto základě pak daná osoba nabývá dojmu, že se opakuje jeden a týž sen dokola. Ve skutečnosti jde ovšem o sérii snů, jejichž významy jsou drobně pozměněny. Každý z těchto snů je nutné dostatečně a důkladně zkoumat a vyložit. Můžeme zase uvést příklad série snů, ve kterých se muži zdálo, že chodí o holi. Výklad každého snu nakonec ukázal, že se jednalo o různé významy. První sen byl v podstatě reakcí na zjištění, že pacient trpí onemocněním páteře. Sen zdůrazňoval strach z toho, že bude chodit o holi. Druhý sen byl reakcí na oznámení, že se páteř uzdravuje, a že pacient bude moci chodit alespoň pomocí hole. A v třetím snu se odrazilo ujištění, že se bude moci opřít o svého syna. Hůl zde metaforicky znázorňovala syna snícího muže.⁹⁹

5.2. Srovnání bdění a snění

Bdění a snění se od sebe navzájem liší, ale zároveň spolu velmi úzce souvisí. Tyto dvě oblasti spojuje, že obě patří do našeho bytí ve světě a obě jsou součástí naší existence. Dále mají společné tytéž bytostné rysy. U obou je nejdůležitější prostorovost, časovost, vyladěnost, dějinnost, smrtelnost a tělesnost. Jinak by se nemohlo stávat, že dokud sníme, jsme si vědomi sami sebe jako snících bytostí. Podle daseinsanalýzy se ve snech ohlašují nejrůznější jevy jedinečného bytí sám sebou a mají vždy nějaký smysl v souladu s běžným bdělým stavem člověka. Stejně jako v bdění, tak i ve snění prožíváme jen takové situace, kterým je naše existence schopná čelit.¹⁰⁰

⁹⁸ Viz ČÁLEK, Oldřich. *Daseinsanalytický výklad snů*. (s. 37-38).

⁹⁹ Tamtéž (s. 43).

¹⁰⁰ Srov. HLAVINKA, Pavel. *Daseinsanalýza: Setkání filosofie s psychoterapií*. (s. 62-63); HLAVINKA, Pavel. Vybrané problémy Bossovy daseinsanalýzy. *Československá psychologie*. (s. 80); ČÁLEK, Oldřich. *Daseinsanalytický výklad snů*. (s. 9); BOSS, Medard. *Včera v noci se mi zdálo*. (s. 45; 146); ČÁLEK, Oldřich. *Úvod do daseinsanalýzy*. (s. 23).

Jak bdění, tak snění odráží to, s čím se člověk ve světě setkává. Ovšem poměrně logickým rozdílem je to, že během bdění musíme nárokům života čelit reálně. V tomto stavu jsme si vědomi své existence, jsou nám otevřeny určité možnosti a nějakým způsobem jim rozumíme. To znamená, že v bdělém stavu máme možnost svobodné volby. V bdělém stavu nám je ale mimo svobodu dán také určitý vhled, který nám dovoluje rozluštit existenciální možnosti člověka ke svému okolí. Oproti tomu ve snu jsme méně svobodní, máme menší šanci se rozhodnout. Ale zase na druhou stranu se může stát, že zatímco člověk v bdělém stavu snadno podléhá svým náladám, ve snu se naopak může vyznačovat spontánním chováním a různými schopnostmi, kterých v bdělém stavu není schopen.¹⁰¹

Po probuzení pak máme potřebu si o tom, co jsme si ze snu zapamatovali, udělat pořádek a nějak se zorientovat. Vzbuzením se nezruší vzpomínka na obsah snu, ale zruší se jeho bytí. Když si sen pak v bdělém stavu zpřítomňujeme, můžeme říci, že není vymazán. Něco, co bylo vymazáno, totiž nemůže být již zpřítomněno. Ale máme tu schopnost si sen vybavit jako něco minulého, něco bývalého.¹⁰²

Společné je především to, že ve snu sami sebe vždy poznáme. Nikdy se nemůže stát, že bychom se zaměnili s jiným člověkem nebo zvířetem. A to i přesto, že se ve snu ve zvíře můžeme proměnit. I tak to ale jsem stále já, kdo je sice proměněný, ale zůstává sám sebou. Ve snění člověk vždy zůstává sám sebou, ať už má fyzickou podobu jako kámen nebo Řecký Bůh. Výjimkou se mohou stát lidé trpící schizofrenií, kteří ztratili sebe sama již v bdění. Zde je hlavním laděním především úzkost, a proto si nejsou jisti, kým ve snu jsou a zda ještě vůbec existují.¹⁰³

Ukázkou rozdílu snění a bdění, je sen sedmiletého děvčátka. Ve snu stojí sama uprostřed velkého dvora, který je obehnan vysokými zdmi domů. Z vrat vybíhají lvi a chtějí se na ní vrhnout, aby ji mohli roztrhat. V tom okamžiku si všimne, že dvůr má střechu, ze které visí lampa. Vyskočí do výšky, chytí se šňůry, která patří k lampě a zůstane ve výšce nad lvy. Ovšem brzy zjistí, že se šňůra začíná trhat. Ale než se šňůra přetrhne a ona spadne mezi šelmy, stačí se probudit. V souvislosti s tímto snem je nutné

¹⁰¹ HLAVINKA, Pavel. *Daseinsanalýza: Setkání filosofie s psychoterapií*. (s. 62-63); HLAVINKA, Pavel. Vybrané problémy Bossovy daseinsanalýzy. *Československá psychologie*. (s. 80); ČÁLEK, Oldřich. *Daseinsanalytický výklad snů*. (s. 9); BOSS, Medard. *Včera v noci se mi zdálo*. (s. 141-142; 151).

¹⁰² HLAVINKA, Pavel. *Daseinsanalýza: Setkání filosofie s psychoterapií*. (s. 62-63); HLAVINKA, Pavel. Vybrané problémy Bossovy daseinsanalýzy. *Československá psychologie*. (s. 80); BOSS, Medard. *Včera v noci se mi zdálo*. (s. 135-136).

¹⁰³ BOSS, Medard. *Včera v noci se mi zdálo*. (s. 145-146).

zmínit, z jakých sociálních poměrů dívka pocházela. Když jí bylo půl roku, rodiče se rozvedli, a ona zůstala sama s bratrem a matkou. V dívčiných šesti letech matka zemřela, proto byla dívka poslána do dětského domova. Navíc byla odtržena od bratra, který byl hospitalizován na psychiatrické klinice jako těžký schizofrenik. V době, kdy je sen vyprávěn, je z dívky již dospělá žena, která při vzpomínce na těžké období dětství říká, že byla v té době vystavena velké osamocenosti a připadala si existenciálně ohrožená. Oporu našla ve školních výkonech. Díky svojí inteligenci se mohla prosadit alespoň v této oblasti a uchytit se v životě. Ve snu tedy skok můžeme vyhodnotit jako útěk z osamocenosti ke školním výkonům. I ve snu je patrná inteligence, jinak by zřejmě nedošlo k onomu chycení se šňůry. Nebezpečí a existenciální nejistota, které ji sužovaly v bdělém stavu, se odrazily ve snu. Naopak v bdělém stavu se jí stala oporou inteligence. Obavy v bdělém životě jsou ve snu znázorněny uzavřením dívky na dvoře mezi čtyřmi zdmi a útok lvů. Oporou je pak skok do výšky. Společným rysem bdění a snění je zde riziko, které je znázorněno praskáním šňůry.¹⁰⁴

5.3. Výklad snů v psychoterapii podle daseinsanalýzy

Boss ve svém díle *Včera v noci se mi zdálo* uvádí příklady snů zdravých lidí. Např. sen mladého vojáka je zajímavý. Zdá se mu opakovaný sen, ve kterém vnímá, že neexistují žádní lidé, že má celý svět jen pro sebe. Může si tedy vzít jakékoliv auto, všechny peníze atp. Má dokonce i tu moc, že může určit lidi, kterým dovolí vstát z mrtvých. Jedná se např. o otce, matku, sourozence a krásnou přítelkyni. Ovšem i přesto všechno, co je mu v takovéto situaci umožněno, se dostavuje pocit osamělosti. Boss zmiňuje, že se onen pocit osamělosti, který se na konci snu dostavil, je znakem toho, že se v mezilidských vztazích příliš omezuje jen na svou nezávislost a na úzké rodinné prostředí.¹⁰⁵

Dále píše o snu, v němž si muž koupil motorku. Když ji však přivezl domů, jeho matka neprojevila nadšení a dokonce ho s motorkou vyhodila. Sebral se tedy a odjel do světa, kde si našel dívku, která jeho strojem byla nadšená. O něco později s dívkou na motorce přijel domů, kde jej matka srdečně přivítala. Ovšem když se obrátil, motorka i dívka byla pryč. Tento sen z daseinsanalytického hlediska vypovídá o

¹⁰⁴ BOSS, Medard. *Včera v noci se mi zdálo*. (s. 154-155).

¹⁰⁵ Tamtéž (s. 44-45).

snaze mladíkova odpoutání se od závislosti na matce a od vysvobození se z jejího náručí.¹⁰⁶

Na rozdíl od snů zdravých lidí si dále uvedeme sny lidí spsychickou poruchou, kam se zahrnují hysterická onemocnění, poruchy vztahů, depresivní rozladění, zoufalství a psychotická onemocnění.¹⁰⁷

Prvním příkladem je sen ženy, která trpí úzkostnou neurózou. Ve snu se ocitá v domě své matky a vidí tam svou želvu. Vtom nějaká síla této želvě začíná odtrhávat krunýř. Žena při pohledu na toto týrání strašně trpí. Řekne si, že zbývá jediné, a to zabít želvu, aby netrpěla dále bolestí. To, že se pacientčin sen odehrává v domě její matky, značí podle daseinsanalytického výkladu závislost na matce. Dále se terapeut ptal, co může znamenat ona síla nebo zda jí není nápadné, že se sen neodehrává u ní v bytě. Dále se jí terapeut zeptal, zda může mít právě želva ve snu souvislost i s jejím existováním. Vzhledem k tomu, že pacientka byla v terapii krátce, nebyl sen rozluštěn. Daseinsanalýza si v tomto případě zakládá na tom, aby na pacientku netlačila a nechala sen takzvaně dozrát.¹⁰⁸

Druhý sen vypráví těžce depresivní muž. Ležel na podlaze pokoje, který je mu neznámý. Dupe po něm mnoho lidí, které rovněž nezná. Necítí ale nic. Náhle se stává trojrozměrným. Kroky lidí jej začínají bolet. Evidentní z tohoto snu je to, že pacient sám sebe vnímá jako pouhou věc. Pokrokem je pak to, že se stává trojrozměrný a začíná cítit bolest. Po dvou letech daseinsanalýzy přiznal, že již od mala po sobě nechal šlapat a tlačit ke zdi. Aby netrpěl, začal od svých osmi let pracovat na tom, aby nepocíťoval žádné pocity a nemusel trpět. To ale způsobilo, že nakonec zůstal osamělý a díky své „bezcitnosti“ si nedokázal nalézt žádné přátele.¹⁰⁹

Třetí ukázkou je sen muže, trpícího maniodespresivní psychózou. Ve snu jede na kole uličkami malého města, které vypadá stejně jako v době jeho dětství. Přijíždí k velkému nákladnímu autu, které má někam řídit. Snaží se nastoupit do auta, ale auto je příliš vysoké, aby do něho mohl vlézt. Nakonec musí použít žebřík. Když je konečně uvnitř vozu, musí projet úzkými uličkami města. Při tom se cítí velmi stísněně, protože má velikou odpovědnost. Pak najíždí na dálnici, kde jede velice rychle a nebezpečně. Předjíždí všechna okolní auta a má z toho velkou legraci. Při tom se probouzí. Pacient

¹⁰⁶ BOSS, Medard. *Včera v noci se mi zdálo*. (s. 36-37).

¹⁰⁷ Tamtéž (s. 51).

¹⁰⁸ Tamtéž (s. 61-64).

¹⁰⁹ Tamtéž (s. 87-88).

se ve snu ocitá ve městě, kde strávil dětství. Pak svědomitě poslouchá rozkaz a dělá to, co se od něho žádá, i přesto, že to v něm vyvolává úzkost a stísněnost. Ale pak, když má možnost být na dálnici, ocitá se mimo omezenost, mimo kontrolu. Riskuje, řídí bezohledně a navíc mu to činí velké potěšení. Ze snu je jeho maniodepresivní chování zřejmé. Změna úzkostné, depresivní nálady v euforické vyladění bez zábran.¹¹⁰

Posledním příkladem je sen schizofrenika, kterému se zdá, že je na Lüneburském vřesovišti. Zde stojí sám. Nebe se zbarvuje do sírové, zlověstné žluti. Z podzemí k němu doléhá hřmění, země se začíná chvět, což značí, že se blíží zemětřesení. Dostává hrozný strach a myslí si, že přišel konec světa. Náhle se pod ním rozestoupí zem. Ocitá se v prázdném prostoru, slábne, až se rozpadá na prach a úplně zaniká. Pacient si není ve snu schopen uvědomit existenciální a nepředmětný zánik svého vlastního bytí-na-světě. Sen vypovídá o tom, že pacient v rámci nemoci, která ho postihla, si není schopen uvědomit svou důležitost na světě. Nemoc je tou propastí, která jej pohlcuje.¹¹¹

¹¹⁰ BOSS, Medard. *Včera v noci se mi zdálo*. (s. 93-95).

¹¹¹ Tamtéž (s. 96).

6. Závěr

Svou prací jsem představila daseinsanalýzu a získala ucelené informace o tom, jak vznikla, z čeho se vyvinula a jaká je její podstata. Na základě četby odborných knih a článků jsem se dozvěděla, že její aplikace v praxi má svou váhu a rozhodně se může pyšnit svou úspěšností. Myslím, že daseinsanalýza je jedinečná právě v tom, že dokáže rozebrat problém daného člověka a zcela nenásilně bez jakýchkoli sugescí dovést pacienta k vlastnímu rozřešení problému. Zároveň jsem se utvrdila v tom, že i samotná psychosomatika není daseinsanalýze lhostejná. Sice s pojmem „psychosomatika“ příliš nesouhlasí, ale i tak vnímá tělo i duši jako jednotu, což logicky znamená, že bolest psychická se může projevit jako bolest fyzická.

Dále mě zajímalo, co konkrétně vedlo Bosse ke spojení s Heideggerovou ontologií. Boss chtěl především vytvořit takový směr, který bude klást při analýze důraz na samotnou podstatu člověka. To filosofie v kombinaci s psychologíí činí. V souvislosti s tím mohu zhodnotit, jak moc je důležitá filosofie pro psychologii. Samotná psychologie se zabývá duší člověka, jeho chováním, jednáním, myšlením apod. Filosofie, a to především ta Heideggerova, si klade otázky po podstatě lidského bytí. Pracuje s tím, čím člověk ve skutečnosti disponuje. Spojením psychologie a filosofie se rozšíří zkoumání člověka jako takového. Při zkoumání chování člověka se v rámci daseinsanalýzy nebudeme ptát jen proč se tak chová, ale také jaká je jeho podstata, jak souvisí jeho chování životními zkušenostmi a prožitky, jaké jsou jeho možnosti a vzpomínky. A z toho všeho pak čistě vyplyne výsledek, aniž bychom museli hledat nějaké skryté myšlenky, které člověka ovlivňují.

Musím uznat, že jsem velice ráda, že jsem se nakonec ve své práci zaměřila právě na tuto tematiku. Nejen že mi bylo dovoleno hlouběji proniknout do Husserlovy a Heideggerovy filozofie, ale také jsem našla směr, který je mi velmi blízký a kterému bych se chtěla i nadále věnovat a zdokonalovat se v něm. Myslím, že spousta pacientů tuto terapeutickou metodu ocení, a to zejména proto, že jim není nic podsouváno, že se neustále pracuje na vědomé úrovni a s reálnými zážitky. Líbí se mi, že zde není brána v potaz symbolika a pudová tendence. Podle daseinsanalytiků je vhodná pro všechny typy nemocí, ovšem já si tím nejsem zcela jistá. Někdy se přeci jen objeví záležitosti, které mají lidé ukryté v nevědomí. Pak je asi psychoanalýza nevyhnutelnou cestou.

Jsem tedy toho názoru, že z každého terapeutického směru si lze vzít něco podstatného a následně to pak aplikovat na určitý druh nemoci. Ale abych se vrátila zpět k daseinsanalýze, rozhodně si myslím, že ji můžeme použít k léčbě většiny nemocí.

Dále, co se týče práce se sny, zde nemám pochyb, že je jedinečným a pravdivým výkladem. Na základě studia tohoto směru jsem mohla plně odložit snář, aniž bych potřebovala vědět, který předmět ve snu co znamená. Po přečtení odborné literatury mi byly sny hned jasnější a bylo zřejmé, k čemu se vztahují. Že například křik ve snu znamená mou osobní bezmoc, která souvisí i s reálným životem. A je i pravda, že člověk ve snu dokáže více věcí, než v bdění, kde je vázán určitými pravidly, zábrany apod. Mohu tedy ze své vlastní zkušenosti říci, že daseinsanalytická interpretace snů opravdu platí.

Na závěr bych ráda poděkovala všem, kteří se podíleli na mé práci, a to ať aktivně, svými připomínkami nebo opravami, nebo pasivně, pouhou psychickou podporou a pevnými nervy.

7. Seznam použité literatury a pramenů

1. BOSS, Medard. *Nárys medicíny a psychologie: vybrané kapitoly. Svazek 1.* Vyd. 1. Rychnov nad Kněžnou : JaJ, 1992. 86 s.
2. BOSS, Medard. *Nárys medicíny a psychologie: vybrané kapitoly. Svazek 2.* Vyd. 1. Rychnov nad Kněžnou : JaJ, 1992. 97 s.
3. BOSS, Medard. *Psychosomatická medicína: pojetí odporu v daseinsanalýze.* Praha : Kabinet psychoterapie, 1987. 29 s. Psychoterapeutické sešity, 21.
4. BOSS, Medard. *Včera v noci se mi zdálo.* Vyd. 1. Praha : Triton, 2002. 233 s. ISBN 80-7254-229-X.
5. BOSS, Medard. *Vybrané statě z daseinsanalytických prací Medarda Bosse: analýza jednoho sadisty; jak jednomu terapeutovi splaskla jeho biopsychologická hvězda. Nárys vývoje psychoterapie ve 20. století.* Praha : Psychiatrická klinika fakulty všeobecného lékařství Univerzity Karlovy, 1989. 61 s. Psychopatologické sešity; č. 36.
6. CONRAU, Gion. *Sigmund Freud & Martin Heidegger: daseinsanalytická teorie neuróz a psychoterapie.* Vyd. 1. Praha : Triton, 1998. 323 s. ISBN 80-85875-74-8.
7. ČÁLEK, Oldřich. *Daseinsanalytický výklad snů.* Praha : Pražská vysoká škola psychosociálních studií, 2010. 50 s. ISBN 978-80-904541-6-3.
8. ČÁLEK, Oldřich. *Skupinová daseinsanalýza: možnost být sebou.* Vyd. 1. Praha : Triton, 2005. 598 s. ISBN 8072545396.
9. ČÁLEK, Oldřich. *Úvod do daseinsanalýzy, in: Psychoterapie: sborník přednášek, III.* Vyd. 2. Praha : Triton, 1997. 275 s. ISBN 80-85875-40-3.
10. HEIDEGGER, Martin. *Básnický bydlí člověk.* Vyd. 2. Praha : OIKOYMENH, 2006. 203 s. ISBN 80-7298-165-X.
11. HEIDEGGER, Martin. *Bytí a čas.* Vyd. 2. Praha : OIKOYMENH, 2008. 488 s. ISBN 978-80-7298-048-3.
12. HEIDEGGER, Martin. *Co je metafyzika.* Vyd. 1. Praha : OIKOYMENH, 1993. 95 s. ISBN 80-7298-167-6.
13. HEIDEGGER, Martin. *Konec filosofie a úkol myšlení.* Vyd. 1. Praha : OIKOYMENH. 1993. 54 s. ISBN 80-7298-166-8.

14. HEIDEGGER, Martin. *O humanismu*. Vyd. 1. Praha : Ježek, 2000. s. 55. ISBN 80-85996-32-4.
15. HEIDEGGER, Martin; BOSS, Medard (ed.). *Zollikonseminars: protocols - conversations-letters*. Evanston, Illinois: Northwestern University Press, 2001. 360 s. SEPP studies in historical philosophy. ISBN 0-8101-1833-5.
16. HOSKOVEC, Jiří; NAKONEČNÝ, Milan; SEDLÁKOVÁ, Miluše. *Psychologie XX. století: některé významné směry a školy*. Vyd. 2. Praha : Karolinum, 2003. 295 s. ISBN 80-246-0300-4.
17. HLAVINKA, Pavel. *Daseinsanalýza: setkání filozofie s psychoterapií*. Vyd. 1. Praha : Grada Publishing, 2008. 132 s. ISBN 978-80-247-2132-3.
18. HUSSERL, Edmund. *Idea fenomenologie*. Vyd. 1. Praha : OIKOYMENH, 2001. 103 s. ISBN 80-7298-023-8.
19. HUSSERL, Edmund. *Karteziánské meditace*. Vyd. 2. Praha : Svoboda-Libertas, 1993. 209 s. ISBN 80-205-0311-0.
20. HUSSERL, Edmund. *Logická zkoumání II/1*. Vyd. 1. Praha : OIKOYMENH, 2010. 501 s. ISBN 978-80-7298-397-1.
21. KOUBA, Petr. *Fenomén duševní poruchy: perspektivy Heideggerova myšlení v oblasti psychopatologie*. Vyd. 1. Praha : OIKOYMENH, 2006. 263 s. ISBN 80-7298-188-9.
22. PATOČKA, Jan. *Úvod do fenomenologické filosofie*. Vyd. 1. Praha : OIKOYMENH, 1993. 189 s. ISBN 80-85241.
23. PETŘÍČEK, Miroslav. *Úvod do současné filosofie*. Vyd. 4. Praha : Hermann & synové, 1997. 178 s. ISBN 80-238-1741-8.
24. RŮŽIČKA, Jiří. *Péče o duši v perspektivách psychoterapie*. Vyd. 1. Praha : Triton, 2003. 332 s. ISBN 80-7254-312-1.
25. VEDFELT, Ole. *The dimension of dreams: The nature, fiction, and interpretation of dreams*. UK : JESICA KINGSLEY PUBLISHERRS, 2002. 431 s. ISBN 1843100681.
26. ČÁLEK, Oldřich. Fenomenologie jako vhled a výzva. *Tvar*. 1994, roč. 5, č. 17, s. 1, 4. Dostupný také z WWW: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=Tvar/5.1994/17>. ISSN 0862-657X.
27. ČÁLEK, Oldřich. Pravda o daseinsanalýze. *Psychoterapie*. 2008, roč. 2, č. 1, s. 48-56. ISSN 1802-3983.

28. HLAVINKA, Pavel. Vybrané problémy Bossovy daseinanalýzy. *Československá psychologie*. 2003, roč. 47, č. 1, s. 78-92. ISSN 0009-062X.
29. HERMANN, von Fridrich Wilhelm. Medard Boss and Zollikon Seminars of Martin Heidegger. *Existential Analysis*. 2005, roč. 16, č. 1, s. 156-168.
30. OLESEN, Jens. Boss' and Binswanger's health anthropologies and existential philosophies. *Philosophical Practice*. 2006, roč. 2, č. 2, s. 99-109.
31. PONĚŠICKÝ, Jan. Psychoanalýza, daseinanalýza a antropologický versus fenomenologický přístup k realitě. *Psychoterapie*. 2007, roč. 1, č. 1, s. 34-41. ISSN 1802-3983.
32. RŮŽIČKA, Jiří; ČÁLEK, Oldřich. Daseinanalýza přináší obraz v psychoterapii: o daseinanalýze s Jiřím Růžičkou a Oldřichem Čálkem. *Psychoterapeutické sešity*. 2001, roč. 2, č. 1, s. 24-28.
33. RŮŽIČKA, Jiří. Daseinanalýza: Daseinanalysis: Pohled na minulý a současný stav psychoterapie v České republice. *Česká a slovenská psychiatrie*. 2003, roč. 99, č. S2, s. 80-85. ISSN 1212-0383.
34. STADLEN, Anthony. Medical daseinanalysis. *Existential Analysis*. 2005, roč. 16, č. 1, s. 169-177.
35. *Medard Boss : archiv* [online]. 2002. Německá verze. Dostupná z WWW: <http://www.medardboss.ch/index.html>.

8. Summary

This work deals with the interpretation of the psychotherapeutic direction daseinsanalysis, whose founder is considered a Swiss psychiatrist and psychotherapist Medard Boss. This direction is based on two philosophical directions. The first is the phenomenology of Edmund Husserl, the essence of the things themselves as they really are and how they show us. The second is Martin Heidegger's fundamental ontology, which based on phenomenology. Heidegger's philosophy deals with the existence of human and the question being. Became particularly important and existential notion of human existence, or "Dasein", which is essential for daseinsanalysis.

Daseinsanalysis was developed by Heidegger and Bosse and is based to conserve the original and natural human reality and experience. Emphasis is placed on freedom and responsibility, and also to attempt to show the patient journey to find himself and take advantage of all your options. This direction is also shown as a critique of Freud's psychoanalysis, especially the unconscious transmission and associations, but also the interpretation of dreams. In the dream daseinsanalysis seeks no hidden sign, no symbols or characters instinctive. This is a clear explanation of how the dream relates to the life of the person.

An important part of this work is a chapter devoted to the Medard Boss, which describes his life, psychotherapeutic activity, important ideas from the book and also cases of people who were treated daseinsanalytic psychotherapy.

The basic method is to work with primary and secondary literature, both in Czech and in English. During the writing work I will use the methods of translation, analysis, interpretation, synthesis and comparison.

This work provides an overview of key concepts required, both phenomenological and daseinsanalytic, that I found in the required literature. Work should serve as an overall summary of what daseinsanalysis is, and what it can be used in practice.